

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z.Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE

Bakalářská práce

Globální terorismus

Autor práce: Petr Janouš

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. Dr. Ing. Štefan Danics, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2017

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, Z.Ú.

Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petr Janouš

adresa trvalého bydliště: Pod Lesem 253, Ústí nad Labem 403 22

e-mail: spartanek@seznam.cz mobilní telefon: 724 975 743

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Globální terorismus

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The global terrorism

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce : doc. Ing. Štefan Danics Ph.D., danics.stefan@polac.cz

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Poděkování:

Srdečně děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Štefanu Danicsemu, Ph.D. za jeho konstruktivní kritiku, cenné rady, a podnětné připomínky, které zkvalitnili obsahovou stránku této mé práce. Děkuji i za jeho podporu a nadšení v průběhu naší celé spolupráce.

Abstrakt:

Cílem bakalářské práce je přiblížit globální terorismus v podobě islamistického terorismu a jeho aktuální projevy. V tomto ohledu komparovat protiteroristická opatření ze strany USA a EU.

Abstrakt v anglickém jazyce:

The purpose of this bachelor thesis, is to describe global terrorism as islamic terrorism and its present day displays. In this matter to compare counterterrorism measures from the USA and the EU side.

Klíčová slova:

Terorismus, příčiny terorismu, projevy terorismu, bezpečnostní prostředí, formy terorismu, nástroje proti terorismu, boj proti terorismu, spolupráce v boji proti terorismu.

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Terrorism, causes of terrorism, impacts of terrorism, security environment, forms of terrorism, means against terrorism, fight against terrorism, collaboration in fight against terrorism.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíle a metodika bakalářské práce.....	9
2 Terorismus versus teror	10
2.1 Definice terorismu.....	11
2.1.1 Společné charakteristické prvky definic „terorismu“	15
2.1.2 Typologie terorismu	16
3 Islám a islámský fundamentalismus	25
3.1 Tradice islámu	25
3.2 Pojetí džihádu.....	29
3.3 Islámský fundamentalistický terorismus versus militantnost	30
3.3.1 Nejznámější teroristické organizace podle místa působením	31
4 Elektronický džihád a jeho využití.....	34
4.1 Globální zabezpečovací systémy	35
4.1.1 Webové stránky islamistů.....	37
5 Přístup boje proti globálnímu terorismu ze strany EU.....	39
5.1 Protiteroristická politika EU vývoj	40
5.2 Protiteroristické nástroje EU	43
5.2.1 Politické nástroje	43
5.2.2 Právní protiteroristické nástroje EU.....	52
6 Politika a strategie USA proti terorismu	60
7 Srovnání protiteroristických strategií USA a EU	69
Závěr	73
Seznam použitých zdrojů	75
Seznam příloh.....	79

Úvod

Nevím, jakými zbraněmi se bude bojovat ve 3. válce. Vím však, že ve 4. to budou opět kameny a klacky.

Albert Einstein

Od konce 19. století do současnosti se ukotvuje fenomén moderního terorismu¹ jako **globální terorismus**. Ještě na počátku devadesátých let 20. století nebyl terorismus považován za hrozbu, ale představoval spíše určité riziko. Samotný termín pochází z latinského „terrere“ (hrozit, způsobovat hrůzu). Ovšem pojem sám pochází z doby francouzské revoluce a měl tehdy po hrůzovládě Jakobínů, nastolit pořádek. Tudíž jeho význam byl tehdy pozitivní.

Dnes však hovoříme o něčem jiném. Zásadním mezníkem se staly teroristické útoky z 11.9.2001, kdy do dvou věží Světového obchodního centra v New Yorku narazila letadla společnosti American Airlines, která za letu ovládla hrstka islamistických radikálů. Tímto útokem se terorismus dostal z kategorie nebezpečí, která většinou lze zvládnout regionální koordinací policejních složek, do kategorie globálních bezpečnostních hrozeb.

Od této doby se terorismus řadí do skupiny závažných globálních bezpečnostních hrozeb současnosti, který je tudíž podrobován intenzivním výzkumům z různých úhlů pohledu a to i v rámci mezinárodních vztahů a politologie.

Právě globalizace přispívá k větší propojenosti na všech celosvětových úrovních. Tím mám na mysli ekonomické, politické a sociokulturní prostředí, přičemž se zkracují nejen vzdálenosti a čas reakce na přijetí zásadního rozhodnutí, což má své kladné, ale i záporné stránky.

Bezpečnost je vždy relativní. Žádný stát nemůže dosáhnout stupně absolutní jistoty bezpečí. Může být jen zabezpečen lépe, či hůře. Prostředky, metody a účinnost se s postupujícím časem neustále vyvíjejí. Už dávno se nejedná jen o lokální záležitosti. Zvyšuje se počet obětí a tím pádem roste i jeho nebezpečnost. Dosavadní bilance teroristických útoků ukazuje, že byla mířena zejména na průmysl, infrastrukturu,

¹ MAKARIUSOVÁ, R.: Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy, Praha, 2013, str. 183.

administrativu a politické činitele a že zdaleka největší a nejbolestivější ztráty jsou na životech civilního obyvatelstva – právě tato skupina je hrozbě globálního terorismu nejvíce vystavena.

Klíčovým článkem, který nám umožnil zkrátit časovou a geografickou propast, jsou média. Teroristé si velmi brzy uvědomili, že právě média se mohou stát nedílnou součástí jejich strategie. Popis násilí v jeho extrémních formách prostřednictvím médií, obrazu, zpráv a reportáží, se stalo součástí našeho každodenního života. Explodující bomby, salvy ze samopalů, prchající lidé a obrázky zmrzačených obětí terorismu silně působí na emoce veřejnosti a přivádějí je až k nenávisti. Mediální moc teroristů je založená na mylné domněnce obyčejných lidí, že všechny útoky spolu nějak souvisí, že je plánuje jedno centrum. Moc teroristů rovná se palcový titulek plus strach, který vyvolá“.² Globální terorismus představuje jednu z nejnaléhavějších hrozeb 21. století. V otázkách boje a strategie proti globálnímu terorismu je nutné a potřebné hledat odpovědi **globálního rozměru s přijatelnou dlouhodobou strategií**. Je třeba vyvinout zvláštní úsilí, ale je také důležité neztratit hlavu.

² ROBEJŠEK, P. a spol., Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén? Devadesát let od Sarajevského atentátu, Příbram, 2004, ISBN 80-86547-33-7, str. 17

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je přiblížit globální terorismus v podobě islamistického terorismu a jeho aktuální projevy. V tomto ohledu rovněž komparovat protiteroristická opatření ze strany USA a EU. Úvodní kapitoly budou zaměřeny nejen na modus operandi terorismu, ale jsou zde popsány i jednotlivé typy terorismu jeho formy a možné definice. Dále provedu komparaci přístupů boje proti globálnímu terorismu ze strany USA a EU a komparaci kladů a nedostatků ze strany USA a EU. K získání převážné většiny údajů využiji odbornou literaturu jak českou, tak i zahraniční, včetně analýzy bezpečnostních dokumentů USA a EU.

V neposlední řadě provedu empirické šetření na vzorku české populace a jejich vnímání hrozby globálního terorismu.

2 Terorismus versus teror

Považuji za velmi důležité rozlišit pojmy „terorismus“ a „teror“. Ačkoli základním významem obou slov je šíření strachu, není možné tyto dva termíny zaměňovat. Jedná se totiž o zcela odlišnou aplikaci násilí „šíření strachu“ jak ze strany šířitelů strachu, tak i ze strany cílových skupin, tedy kam je „strach“ směřován.

Termín „terorismus“ je subversivní násilí, tj. proti státu, kdežto samotný teror je uplatňován ze strany státu. To znamená, že hovoříme o protistátním terorismu a terorismu státním.

Kupř. **definice teroru podle Hannah Arend** je: „Teror tyranů, despotů a diktátorů, teror revoluci a kontrarevoluci, většiny proti menšině, teror vycházející z demokratických systémů a systémů vlády jedné strany, teror v různých formách ze strany jednotlivců, kteří podlamují vlády států, dokumentujeme od starověku až do současnosti.“³

Teror je páchán aktérem, který je v daný moment a situaci autoritou. V tomto okamžiku můžeme hovořit o tzv. „*teroru shora*“. Tedy o teroru ze strany centralizované (legitimní/státní) moci. Jako příklad legitimní autority bych uvedl období inkvizice, kdy docházelo téměř k celoevropskému teroru, při kterém bylo umučeno tisíce nevinných obětí.

Pro převážnou většinu lidí bude pravděpodobně velmi těžké uvěřit, že opravdu nikdy neexistovala inkvizice jako jeden všemocný, hrozivý, centralizovaný soud-bestie, pronikající svými chapadly všechny projevy hledání náboženské pravdy a intelektuální nebo politické svobody.⁴

Pokud hovoříme o státním teroru směrem dovnitř státu, vůči svým občanům, tak je možné vzpomenout Stalinův teror v Sovětském svazu či Pinochetův režim v Chile, kdy se jednalo o cílený teror vůči vlastní populaci státu, či diskriminované menšině (genocida, objednané politické vraždy, masakry, apod).

³ AREND, Hannah. In. BOWDEN, Brett, DAVIS, Michael T. Terror, From Tyrannicide to terrorism, University of Queensland Press, 2008, str. 1

⁴ RYŚ, Grzegorz. Inkvizice. Překlad Milan Moravec. Praha : Mlada fronta, 2004. 112 s. ISBN 80-204-1089-9. str. 7-8.

Podle **Stevena Ratnera** je „aktivita států namířena proti civilním cílům považována za válečný zločin nebo zločin proti lidskosti, nejedná se však o terorismus“.⁵

Ze strany státu je teror páčán nejen směrem dovnitř, jak zmiňuji výše, ale i směrem navenek. Pro objasnění uvedu příklad leteckého bombového útoku z 21. prosince 1988 známého jako Aféra Lockerbie. Let Boeingu 747 z londýnského letiště Heathrow byl ukončen odpálením, necelým 1 kg, plastické trhaviny Semtex československé výroby, nad skotským městečkem Lockerbie. Nálož byla umístěna v magnetofonu firmy Toshiba s příznačným názvem Bombeat. Za aktéra tohoto činu byl po několikaletém pátrání označen důstojník libyjské tajné služby Abdal Basat al-Midžráhí, který tvrdil, že jednal na přímý rozkaz Muammara Kaddafiho. Ten toto ovšem rezolutně popíral. Událost nepřezilo 270 obětí z 21 států. Protože nebylo oficiálně potvrzeno, kdo za tímto činem stojí, byl tudíž dlouhodobě považován za čin teroristický.

Teprve 21. února 2011 v rozhovoru pro švédské noviny, prohlásil bývalý libyjský ministr spravedlnosti Mustafa Muhammad Abbúd Džalil, že útok nařídil osobně *Muammar Kaddafi*.⁶

Motivem měla být odplata za to, že Američané sestřelili ve Středozemním moři několik libyjských stíhaček a potopili několik lodí. Tento příklad je klasickým uplatněním „zlovůle státní moci za účelem šíření strachu“ navenek státu, tedy Libye. Oproti tomu je **terorismus páčán aktérem, který v daný moment a situaci bojuje proti autoritě.**

2.1 Definice terorismu

Je nesmírně obtížné vybrat jednu definici terorismu jako tu správnou a všeobsahovou. Hovoří se o stovkách možností jak definovat terorismus. Už v roce 1984 provedl Alex Smith a Jongman⁷ výzkum, kdy napočítali na 109 možností jak

⁵ RATNER, Steven. Accountability for Human Rights Atrocities in International Law, Oxford, 2009 In: WESTRA, Laura. Faces of State Terrorism, Studies in Critical Social Sciences, IDC Publishes, 2012, str.5 .

⁶ Khadaffi gav order om Lockerbie – attentatet „ , , Expressen, 23. February 2011. Ověřeno k 23. February 2011

⁷ Schmid, A. P., Jongman, A. J.; Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories & literature; New Jersey: Transaction; 2005; s. 1.

definovat terorismus. Ačkoli tento 100 stránkový výzkum byl předlohou pro sjednocující vytvoření definice terorismu, nestalo se tak.

Terorismus je první vrcholná forma extremismu, který využívá především strachu a násilí.⁸

Ovšem jednoznačně definovat terorismus nelze. Záleží na úhlu pohledu, pod kterým lze na terorismus nahlížet. Není tudíž možné vymezovat terorismus tak jednoznačně, stejně jako definujeme kupř. krádež, nebo vraždu. Je tu příliš mnoho proměnných a sporných záležitostí.

V definici by měly být zastoupeny zájmy všech skupin a vlád, přičemž každá má jiné zkušenosti kupř. s národnostními menšinami, s bojem za nezávislost či dekolonizací.

Současný terorismus v mnohém navazuje na minulost. Používá především nepřímou strategii a neřídí se žádnými pravidly, ani mezinárodními dohodami, jako je to u konvenční války.

Po událostech z 11. září 2001 zveřejnila Evropská unie dokument s rozšířenou právní definicí teroristického činu. Tento dokument „**Společný postoj Rady EU pro užití zvláštních opatření pro boj s terorismem**“, 2001/931/SZBP, byl zveřejněn 27. prosince 2001. Za „teroristický čin“ je zde považována množina úmyslných činů, které mohou velmi vážně ohrozit jak standardní chod státu, tak i jakékoli mezinárodní organizace.

Jedná se o skutky spáchané s úmyslem:

- vážně zastrašit obyvatelstvo
- nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků;
- vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, a to:

- útokem na lidské životy, který může zapříčinit smrt;
- útoky na psychickou integritu osob;
- únosy nebo braním rukojmí;
- zapříčiněním rozsáhlých destrukcí vládních nebo veřejných zařízení,

⁸ KOTLÁN,P.: Demokracie ve stínu, 1 vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. str. 163

dopravních systémů, infrastrukturních zařízení, pevných platforem na kontinentálním šelfu, veřejných míst nebo soukromého vlastnictví, ohrožujícími lidské životy nebo mající za následek vážné ekonomické ztráty,

- obsazením letadel, lodí nebo jiných prostředků veřejné dopravy nebo dopravy zboží,
- výrobou, držením, obstaráváním, přepravou, dodáváním nebo používáním zbraní nebo výbušnin jaderné, chemické nebo biologické povahy, stejně jako práce na výzkumu nebo vývoji těchto zbraní,
- pouštěním těchto nebezpečných látek do volného oběhu, zakládáním požárů, výbuchů nebo zapříčiňování povodní, jejichž průběh ohrožuje lidské životy,
- přerušováním nebo přerušením dodávek vody, elektřiny nebo jiných základních zdrojů, což může rovněž ohrozit lidské životy,
- výhrůžkami spácháním těchto skutků, zmíněných výše,
- vedením teroristické skupiny,
- účastí v teroristické skupině, a to i ve funkci informátora, poskytovatele finanční či materiální podpory, s vědomím, že tato pomoc napomůže páchání zločinných aktivit skupiny;

Pro účely téhož dokumentu je „teroristická skupina“ definována jako strukturovaná skupina, složená z více než dvou osob, ustavená pro delší časové období a konající v rámci dělby práce kroky nutné ke spáchání teroristických činů. Nejedná se o náhodné či jednorázové spolčení⁹

V akademickém slovníku anglického jazyka z roku 1694 vysvětluje slovo „terreur“, jako „velký strach, násilné pobouření lidské duše způsobené předvedením obrazů bolesti“.

Ottův slovník naučný popisuje terorismus jako „užití násilí nebo hrozby násilím s cílem zastrašit protivníka a dosáhnout politických cílů“.

⁹ http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/artikle.php?id=4773 nebo Pikna, B.: Evropská unie – vnitřní bezpečnost a ochrana základních práv, Linde Praha, Praha 2002, str. 225-226 a vnější

Definice terorismu z webových stránek BIS

Bezpečnostní informační služba v článku „Terorismus“ na svém webovém portálu, uvádí následující definici: „Jde o předem připravené a promyšlené násilí, směřované proti nezúčastněným osobám, jehož smyslem je vyvolat strach, jako prostředek k dosažení a splnění politických, náboženských nebo ideologických požadavků a cílů.“¹⁰

Definice terorismu dle Cambridge Dictionary

Cambridgský slovník stručně definuje terorismus jako: „hrozbu násilného útoku s politickým podtextem“.¹¹

Jeden z poměrně úspěšných pokusů představuje následující pojetí Maxmiliána Strmisky:

„Politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu (způsob, strategii) víceméně systematického používání násilí (nejčastěji ozbrojeného násilí, záměrně nerespektujícího válečné konvence), jejímž hlavním cílem je dosažení určitého psychického efektu svým dosahem obvykle překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, efektu, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý. Organickou součástí tohoto efektu je moment zastrašování, terorizování cílového publika nebo alespoň určitého sektoru cílového publika, což ovšem neznamená, že se jedná o součást jedinou a nezbytně dominantní“¹². Strmiska ovšem definoval pouze politicky terorismus, protože ztotožňování politického terorismu s terorismem obecně, nepovažuje za vhodné¹³.

V českém prostředí je zřejmě nejuznávanější definicí terorismu definice docenta Miroslava Mareše:¹⁴

¹⁰ Bezpečnostní informační služba: vnitřní zpravodajská služba České republiky [online]. 2010 [cit. 2017-03-01]. Terorismus. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/terorismus.html>>.

¹¹ Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 1699 s. Dostupné z WWW: <<http://dictionary.cambridge.org/>>. ISBN 978-0-521-71266-8.

¹² STRMISKA, M.: Terorismus a demokracie, Masarykova univerzita Brno, 2001. str. 14

¹³ STRMISKA, M.: Terorismus a demokracie, Masarykova univerzita Brno, 2001, str. 55

¹⁴ MIROSLAV, Mareš. Životopis. Doc.JUDr.PhDr.Miroslav Mareš, narozen 8. 4. 1974 v Brně [online]. Brno: Masarykova univerzita, rev. 2008-11-14, [cit. 2017-02-10]. Dostupné online

„Terorismus je použití agresivního a excesivního násilí (anebo hrozba použitím takového násilí), které je naplánováno s dominantním účelem vyslat vážné zastrašující poselství zřetelně většímu počtu lidí (cílovému publiku) než pouze těm, kteří jsou primárními násilnými akty nebo hrozbami bezprostředně poškozeni“¹⁵.

Oficiální definice terorismu nejsou přesvědčivé. **Kongres USA například definuje terorismus jako:**

„jednání s cílem vyvíjet nátlak na obyvatelstvo či jej zastrašovat nebo ovlivňovat vládu“. Tento vzorec ale nezahrnuje dostatečně zřetelně ani teroristické útoky ze září 2001. Kdyby motivem únosců letadel bylo prostě jen zabít bezvěrce, jejich útok by do kongresové definice nezapadal.¹⁶

Přední odborník na terorismus Bruce Hoffman ve své hojně citované knize *Inside terrorism* na příkladech FBI, ministerstva vnitra (Department of Homeland Security) a ministerstva obrany (Department of Defense) názorně ukazuje, že se definice můžou lišit i v rámci institucí, které mají na starost zajišťování bezpečnosti jedné a téže země, konkrétně Spojených států, a to například i kvůli tomu, že se každá z nich soustřeďuje na jiné pojetí bezpečnosti a tuto definici přizpůsobuje svým potřebám.¹⁷

V německé literatuře např. Lamnek¹⁸ (1991) uvádí sociologickou definici terorismu jako: „ propojení osob, které prováděním násilných akcí, chtějí stávající politický systém oslabit a podminovat“

Z přehledu možných definování a definic terorismu je patrné, že se jedná o celou škálu různých názorů a přístupů. Doposud neexistuje jednoznačná definice terorismu. Existují však některé společné znaky definic.

2.1.1 Společné charakteristické prvky definic „terorismu“

¹⁵ MAREŠ, M.: Terorismus v ČR, Centrum strategických studií, Brno, 2005, str. 22

¹⁶ George P. Fletcher is Cardozo Professor of Jurisprudence at Columbia University. His latest book is *Romantics at War: Glory and Guilt in the Age of Terrorism*.

¹⁷ Hoffman, B.; *Inside Terrorism* (revised and expanded edition); New York: Columbia University Press; 2006; s. 30-33.

¹⁸ Siegfried Lamnek 3. října 1943, německý velmi citovaný sociolog

Při pohledu a porovnání všech definic, které jsou přístupné nejen na webových stránkách, ale i v odborných publikacích je zřejmé, že v každé definici je možné nalézt nejčastěji opakující se prvky:

- vyvolání paniky a strachu
- vynucení pozornosti pomocí násilí, či hrozby
- politický motiv
- psychologické efekty a s nimi související očekávaná reakce
- úmyslná, plánovaná a systematicky organizovaná akce
- metody boje, strategie a taktika
- nesoulad mezi cíli útoků a oběťmi

Co se týče srozumitelnosti např. pro širší veřejnost, která není do problematiky terorismu zasvěcená, zde bych viděl jistá úskalí. Kupř. vědecké definice nahlíží na terorismus i z hlediska typologie, forem a cílů, což je pro občana jen stěží pochopitelné. Domnívám se, že pro tento široký okruh lidí, je nejsrozumitelnější definice z webových stránek BIS. Přestože je tato definice pojata v obecné rovině, přesto si myslím, že pro laickou veřejnost je nejvíce srozumitelná.

2.1.2 Typologie terorismu

Jestli-že panuje nejednotnost již v samotném vymezení definicí terorismu, nelze předpokládat, že v rozdělení tohoto „fenoménu“ tomu bude jinak. Rozdělení terorismu je také značně nesnadné. Mezi odbornou veřejností nejvíce převažuje rozdělení terorismu podle vývojových stádií a především motivace. Právě podle motivace teroristů lze zahrnout do typologie i nepolitické formy.

Vývojová stádia terorismu podle vztahu ke státu:

- národní
- mezinárodní

Národní terorismus:

Národní terorismus nepřekračuje hranice svého státu. Jeho cílem bývá určitá politická změna uvnitř státu.

Mezinárodní terorismus:

Cílem je ovlivnit nejenom vnitrostátní politiku, ale také zahraniční politiku. Tzn, že tato forma terorismu již přesahuje své státní hranice. V souvislosti s velmocemi zde hraje významnou roli technologická vyspělost a hrozba zbraněmi hromadného ničení.

Globální terorismus

Činnost radikálních skupin v globálním pojetí se výrazně geograficky rozšířila. Cílem těchto skupin je zasadit co nejtvrďší rány. Usilují o co největší počet obětí. Současný globální terorismus je ve svých projevech založen na ideologii globálního džihádu.²⁰ Tímto tématem Globálního terorismu se budu blíže věnovat v dalších kapitolách.

Vývojová stádia terorismu podle motivace

- **terorismus patologický:** primárně kvůli psychickému sebeuspokojení

- **terorismus politický/ideologický:**

- **ultralevicový terorismus**
- **ultrapracvicový terorismus**
- **etnický terorismus**
- **náboženský terorismus**
- **environmentální terorismus**
- **vigilantistický terorismus** - do této kategorie spadají např. latinskoamerické „černé brigády“, které útočí proti bezdomovcům s cílem zajistit právo a pořádek, který údajně není schopen zajistit stát

¹⁹ MAKARIUSOVÁ, R.: Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy, Praha, 2013, str. 183

²⁰ Vychází z vleklého Sovětsko – afgánského konfliktu v průběhu 80.let 20. století

- **eschatologický terorismus**, k tomuto typu se uchylují různé náboženské sekty. Mottem těchto sekt je to, že svět je již od své podstaty špatný a proto je třeba ho zničit. Pak jako Fénix z popela povstane svět nový, lepší, který je určen převážně pro stoupence dané sekty. Nejznámějším příkladem je japonská sekta Óm šinrikjó, která v roce 1995 zaútočila na tokijské metro pomocí nervově paralytického plynu Sarin
- **„single-issue“ terorismus** („jednopoložkový“ - proti potratům atd.)²¹

Další vývojová stádia terorismu podle intenzity:

1. **Mikroterorismus:** intenzita útoků je nízká, způsobuje pouze malé škody
2. **Mesoterorismus:** zde již dochází i ke ztrátám na životech, intenzita útoků je střední
3. **Makroterorismus:** vysoká intenzita útoků, počet obětí v řádu několika tisíců, majetkové škody postihující i stabilitu státu.²²

Členění podle cíle útoků:

- **dopravní terorismus** (např. železnice, metro, autobus apod.)
- **energetický terorismus** (cílem je poškodit, nebo ovládnout energetický sektor daného státu např. elektrárny, ropovody apod.)
- **ekoterorismus**, také nazývaný jako ekologický či environmentální terorismus. Je násilné jednání související s ekologií. Jeho cílem je bránit životní prostředí. Ekoterorismem může být označeno nejen ničení přírody, ale i práva zvířat a s nimi související pokusy v laboratořích.²³

Vznik ekoterorismu se nejčastěji odvozuje od vydání knihy Edwarda Abbeyho „The Monkey Wrench Gang“ z roku 1975, ve které skupina čtyř lidí sabotuje činnost stavební a těžbařské společnosti, která ničí arizonskou přírodu. Ztělesněním je přehrada Glen Canyon. Mezi jejich metody patří např. Sypání

²¹ <http://www.mvcr.cz/dokumenty/cthh/clanek/typolog.aspx>

²² SMOLÍK, J., ŠMÍD, T.: Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století, Brno, 2010

²³ SMOLÍK, J., ŠMÍD, T.: Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století, Brno, 2010

písku do nádrží bagrů, poškozování železničních tratí či ničení billboardů. Tato kniha se stala „biblí“ některých členů environmentalistického hnutí.

Pravděpodobně největší ekoteroristickou akcí byla operace Earth Liberation Front (ELF)²⁴ provedená v říjnu 1998 ve Vailu v Coloradu. Lyžařskému středisku, které patřilo společnosti Vail Resorts, bylo zapáleno pět budov a čtyři vleky. ELF tuto společnost vinila z ničení přírody Skalistých hor.²⁵

Členění terorismu podle forem:

1. Letální prostředky, mezi které patří použití zbraní

a) konvenčních, například zbraně :

- sečné, bodné zbraně (nože, mačety, dýky) a ubití
- mechanické (luk, kuše)
- palné (samopaly apod.)
 - akce zaměřená do davu anonymních osob
 - akce zaměřená na konkrétní osoby, např. politiky
 - akce zaměřená na konkrétní národy, či skupiny (např. policisté, Izraelci)
- zápalné (rakety, plamenomety apod.) Mezi nejznámější zápalné látky patří napalm-výroba zahušťováním běžné nafty²⁶
- výbušné

a) výbušné samy o sobě – ničivá síla je výhradně silou bomby

- akce náhodná

²⁴ Earth Liberation Front ELF-Fronta za osvobození země. Je mezinárodní hnutí složené z autonomních skupin lidí, kteří provádějí přímé akce podle směrnic ELF <https://zemepredevsim.noblogs.org/obecne-info/earth-liberation-front/>

²⁵ Encyclopedia of Terrorism. [online]. Příprava vydání Harvey Kushner. Masaryk University, [cit. 2008-06-25]. Kapitola Earth Liberation Front., s. 112-113, Brno. Vol. 1. Thousand Oaks: Sage Reference, 2003. Gale Virtual Reference Library. Gale.. Dostupné online.

²⁶ ŘEHÁK, David; FOLTIN, Pavel; STOJAR, Richard. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.

- akce namířená tam, kde se shromažďuje hodně lidí (supermarkety, sportoviště, náměstí apod.)
- akce namířená na konkrétní instituce (soudní budovy, státní úřady apod.)
- místa turisticky hojně navštěvovaná
- místa kudy se pohybují konkrétní osoby
- výbuchy poškozující důležité komunikační tepny (metro, letiště apod.)
- sabotáže na ekonomické provozy (továrny, elektrárny)

b) výbuchy iniciující další ničivou činnost

- útok na chemické objekty
- útok na jaderné objekty
- útok na vodní přehrady (riziko zaplavení území)
 - útok na místa s vysokou koncentrací hořlavé hmoty
 - výbuch s následným sesuvem půdy, či laviny

c) dopisní bomby (používal např. americký atentátník Theodore Kaczynski přezdívaný jako Unabomber. Rozesílal podomácku zhotovené bomby především do škol a aerolinek. Odtud jeho přezdívka **University and Airplane bomber**.)

• Ostatní útoky

- poškozování provozuschopnosti vozidel(cukr v benzinových nádržích apod.)
- šíření poplašné zprávy s následkem chaosu a nebezpečí např. ušlapání lidí

b) nekonvenční letální prostředky využívají k páchání teroristických útoků zbraně hromadného ničení (ZHN). Výroba těchto zbraní (příprava či konstrukce), je

v porovnání s ostatními CBRN zbraněmi²⁷(např. jadernými), po materiálové a technologické stránce, poměrně snadná a dají se snadno aplikovat (zamořením potravin, vody atd.) Navíc při použití těchto zbraní dochází k usmrcení velkého počtu osob, což je u teroristických aktů žádoucí. Zatímco u ostatních typů terorismu počítáme s desítkami až tisíci obětí, v případě bioterorismu až stotisícinásobně větší.

Mezi zbraně hromadného ničení (ZHN) patří:

- chemické zbraně
- biologické zbraně (viry, bakterie, parazitické houby). Mezi nejznámější původce nález, které je možné snadno zneužít, jako biologickou zbraň patří např. *Histoplasma capsulatum*, *Coccidioides immitis*, *Nocardia* a *Blastomyces*.²⁸
- radiologické zbraně a špinavá bomba²⁹
- jaderné zbraně (CBRN)

Členění terorismu, rozdíly a použití zbraní na konvenční a nekonvenční popisují francouzští autoři Olivier Lepick a Jean-Francois Daguzan ve své knize.

Špinavá bomba

„Špinavá bomba“ („dirty bomb“) je označení pro zbraň, která pomocí klasické výbušniny rozmetá radioaktivní látky do okolí a způsobí tak jeho zamoření. Důvodem atraktivity a zvyšování počtu útoků tímto typem zbraně je to, že ji lze vyrobit rovněž mnohem levněji, než jsou technologie a náklady na výrobu např. jaderné zbraně. Skládá se z nálože klasické trhaviny a radioaktivního materiálu např. vyhořelého paliva z jaderné elektrárny, nebo radioaktivního materiálu z průmyslových a lékařských zařízení.

Právě z důvodů poměrně snadné výroby, věnují experti daného oboru zvýšenou pozornost možnému zneužití k teroristickým útokům jak radioaktivní látky („RaL“), tak vysoce aktivní zdroje ionizujícího záření („ZIZ“), či radiologického rozptylujícího záření („RDD“).

²⁷ Chemical, Biological, Radiological, Nuclear

²⁸ MATOUŠEK, Jiří; BENEDÍK, Jaroslav; LINHART, Petr. CBRN: Biologické zbraně. Vyd. 1. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. 186 s. ISBN 978-80-7385-003-6

²⁹ KAŇKOVÁ, J. *Špinavá bomba* [online]. [cit. 2008-02-05]. URL: <http://toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=31>

Zneužití těchto zbraní ZIZ/RaL je v zásadě dvojího typu:

- rozptylem např. explozí klasickou výbušninou
- přímé zevní/vnitřní ozáření (většinou předem vybrané skupiny lidí)

Možné útoky:

- Exploze – při výbuchu v místech, kde se vyskytují RaL/ZIZ,
- v laboratořích, nebo nemocnicích, dochází v důsledku výbuchu k rozptýlení RaL a kontaminaci celého okolí.
- ventilační systémy
- vodovodní systémy
- zemědělství – např. kontaminace krmiva, nebo uskladněných plodin určených k potravinářskému zpracování.
- potravinářské sítě- kontaminace potravin a léků
- čerpací stanice

Odborníci se domnívají, že primárním zaměřením použití „dirty bomb“ je vyvolání paniky, či ekonomických škod (např. kontaminace národní památky nevyčíslitelné hodnoty), nežli ohrožení většího počtu obyvatel, což může mít negativní psychologický dopad na širokou veřejnost.³⁰

Obecně platí, že využití zbraní hromadného ničení (ZHN), preferují především islamističtí teroristé, případně teroristické sekty typu Óm Šinri-kjó.³¹

³⁰ Prouza, Z., Hejdová, J., Liščák, P., Zhodnocení možnosti radiologického útoku a připravenost Hasičského záchranného sboru České republiky. Časopis MV GŘ HZS "112". GŘ HZS ČR. Praha: 2004. roč. 3. č. 9.

³¹ Óm Šinri-kjó, japonská sekta založená v roce 1984 guruem Šoko Asaharou. Jeho učení synkretickou směs tibetského buddhismu, hinduismu, zenu a jógy, doplněnou křesťanskou ideou Armageddonu; je apokalyptickou destruktivní ideologií, jejímž cílem je příprava na apokalyptickou bitvu mezi silami dobra a zla, při níž zahynou všichni nevěřící (odmítající jeho učení), aby na troskách civilizace mohla vyrůst nová říše, kterou vybuduje nová rasa Asaharových nadlidí. Vyvrcholením oce 1995, při nichž byly otráveny tisíce cestujících. Součástí Asaharových plánů byla i vražda císařské rodiny a rozpoutání nukleární katastrofy <https://leporelo.info/om-sinrikjo>

2. Neletální prostředky:

Neletální zbraně, tyto zbraně slouží k vyřazení protivníka bez následků na životě mezi tyto zbraně patří:

I. kyberterorismus, který se vyznačuje zneužíváním výpočetní techniky a internetu pro uskutečňování teroristických útoků na kritickou infrastrukturu.

- cracking je metodou narušení informačního systému zvenčí - prolomení ochrany,
- cyberbullying spočívá v zasílání krutých textů, obrázků - kybernetická šikana,
- cybersquatting spočívá v zaregistrování si domény shodného nebo zaměnitelného jména se známými ochrannými známkami či jmény významných firem,
- cyberstalking nebo také obtěžování po internetu sloužící k vytváření nátlaku,
- hacking je metodou, která spočívá v narušení bezpečnosti nebo stability počítačových sítí, napadení nebo likvidace konkrétních síťových služeb,
- pharming získání přihlašovacích údajů k určité síťové službě,
- phreaking bezplatné využívání telefonních linek,
- phishing získání a zneužití osobních údajů z napadeného počítače,
- social engineering využívá nátlakových metod (paralela špionáže),
- spamming obtěžování v podobě zasílání nevyžádané pošty³²

II. mediální terorismus, tento nástroj slouží k plánovanému a záměrnému zneužívání hromadných sdělovacích prostředků, za účelem ovlivnění veřejného mínění. Samotné spojení těchto dvou slov „mediální terorismus“ napovídá, že i média mohou hrát významnou úlohu pro teroristické účely. Nesporný dopad na civilní obyvatelstvo je buď přímý, nebo nepřímý.

³² DUNNIGAN, James F. Bojiště zítřka: tváří v tvář globální hrozbě kybernetického terorismu. Vyd. 1. Praha: Baronet, 2004. 356 s. ISBN 80-7214-642-4

Přímým působením na obyvatelstvo jsou např. zveřejněné brutální nahrávky samotných teroristů. Z jejich strany jde především o vyvolání strachu, paniky a demonstraci své síly.

Nepřímým působením na civilní obyvatelstvo je v podobě šíření „poplašných zpráv“ ze strany médií. V dnešním světě informací jde především o „senzaci a sledovanost“. Tyto zprávy, které se sice obsahově dotýkají skutečnosti, (podezřelá zavazadla, dopisy apod.) mají tu slabinu, že jsou téměř vždy neobjektivní. Mnohdy až děsivé zprávy sice sledovanost zvýší, ale je zapotřebí si uvědomit, že ne všichni diváci jsou schopni rozlišit „mediální pravdu“ od reality. Velice snadno pak v řadách civilního obyvatelstva vzniká strach a panika, což je jedním z cílů teroristických skupin a organizací. Tudiž média v podobě např. sdělovacích prostředků, které zabezpečují rychlé šíření těchto zpráv, nepřímo naplňují teroristické cíle a tím je panika a strach.

III. dopravní prostředky, těch je využíváno v kombinaci s letádními prostředky (auto naložené výbušninami). Tato forma útoků je velmi často používána v Iráku při útocích na vojenské základny (USA, Pákistán, Izrael, Francie, Německo). Takto uloženou výbušninu lze totiž odpálit buď samotným řidičem (sebevražedný útok), anebo pomocí mobilního telefonu na dálku. Velkým problémem je nemožnost rozlišit dopravní prostředky používané za tímto účelem od civilních-běžných dopravních prostředků.

Specifické cíle postmaterialistického a environmentalního (ekologického) teroru:

- ničení restaurací (McDonald, KFC)
- útoky na lidi nosící kožichy, na jatka či laboratoře, ve kterých se provádějí pokusy na zvířatech
- zatloukání hřebíků do kmenů stromů, aby nemohly být vytěženy³³

3 Islám a islámský fundamentalismus

3.1 Tradice islámu

Samotné slovo „islám“ pochází z arabského kořene slova salima, což znamená „podřídít se vůli Boží, či lépe řečeno „mírumilovný“, nebo také „nalezení míru prostřednictvím oddanosti k Bohu“. Islám představuje druhé nejrozšířenější náboženství na světě.

Muslimové, tedy vyznavači islámu, mají svého všemohoucího boha Alláha³⁴, který vyzývá celé lidstvo, aby přijalo poselství míru. Prostředníkem božího, tedy Alláhovo poselství, je prorok Mohamed, v arabštině znamená „vysoce velebný“. Mohamed se podle muslimů narodil do světa, ve kterém vládla nevědomost (džahílie)³⁵.

Mohamed chápe sám sebe jako posledního proroka. Stejnou funkci přisuzuje Mohamed i Ježíši a tvrdí, že Bible byla židy a křesťany falšována a přeroučena. Podobně jako v křesťanství je i v islámu řešen eschatologický problém konce světa a posledního soudu. Líčení těchto pasáží patří k nejpůsobivějším místům koránu.

Pouze víra spojená s dobrými skutky, anebo smrt na stezce boží znamená přechod do ráje.³⁶ Odtud pramení i ochota muslimů umírat za víru v džihádu mečem. Základní autoritou a svatou knihou islámu je korán, který se skládá ze 114 kapitol (súr), složených z veršů obsahujících morální, filosofický a společenský kodex správného muslima.³⁷

Náboženská doktrína islámu je založena na pěti základních pilířích:

³⁴ Odbor bezpečnostní politiky, 9.6.2009

<http://www.mvcr.cz/clanek/typologieterorismu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

³⁴ Korán, Súra Al-Baqara; 2:208

³⁵ Džahílie je označením období, kdy v arabském světě neexistovalo kompaktní náboženství

³⁶ Mohamed sám neovládal psaní, a tak museli muslimové za Prorokova života ovládat z paměti všechny dosud vyjevené verše. Dvacet let po Mohamedově smrti byla vypracována definitivní verze koránu (označována jako tzv. uthmánský text), která je převážnou většinou soudobého muslimského světa považována za jedinou správnou podobu Božího zjevení.

³⁷ Lupták, M. a Prorok, V. :Politické ideologie a teorie: od starověku po rok 1848, 2011, s. 207

- vyznání víry - šaháda – tato každodenní povinnost musí být splněna každým praktikujícím členem muslimské obce při pronášení modliteb o víře v Alláha a posla Mohameda. Obecněji to také znamená boj za svou (tu správnou) víru a ochotu za ni obětovat vše, i vlastní život
- modlitba – salát – povinnost každého muslima se 5x denně modlit. Je nutné, aby se každý modlil v čistém oděvu (tahára), ve správném směru (směrem k Mekce) a znal modlitební časy (ráno za úsvitu, v poledne, odpoledne uprostřed mezi polednem a západem slunce, při západu slunce a v noci po vyhasnutí posledních červánků)
- náboženská daň – zakát – v dnešním kontextu se jedná o daň, která vychází z altruistického závazku každého pravověrného muslima odvést všechny nepotřebné materiální statky sociálně slabším členům islámské společnosti. Tato daňová zátěž by měla směřovat buď přímo k sociálně slabším rodinám či do úřadu tomu vytvořenému
- třicetidenní půst během měsíce ramadánu – saum – každý praktikující muslim starší deseti let se musí na celých 30 dní zdržet pití, jídla a sexu po celý den. A to od úsvitu do západu slunce. Ramadán je měsíc, kdy se poprvé Mohamedovi zjevil bůh. Půst saum nedodržují pouze staří a nemocní lidé a těhotné a kojící ženy.
- pouť do Mekky – hadždž – každý věřící by měl minimálně jednou za svůj život vykonat cestu do Mekky. Pouť musí podstoupit v prostém oděvu, aby se setřely sociální rozdíly a byli si všichni rovni. Po úspěšném návratu domů je tento poutník oceněn čestným titulem hádždží.

Uvedených pět pilířů islámské víry je často doplněno šestým pilířem, tzv. džihád, jímž se tato práce zabývá níže a který požadují islamisté.

- Korán v sobě spojuje tradiční hodnoty arabských předků a zároveň čerpá z myšlenek Lidu Písma³⁸. Hlavní zásadou je nepřidružovat nikoho

³⁸ Společné označení židů a křesťanů

k Bohu, ctít rodiče, být laskavý k rodině a příbuzným, nezabíjet děti (dcery) z obavy před zchudnutím, nedopouštět se cizoložství, nezabíjet neoprávněně, dávat správné míry a váhy, nedotýkat se majetku sirotků, dodržovat smlouvy, nenásledovat něco, o čem nic nevíš, nebýt pyšný a domýšlivý³⁹.

Pro islám je typické, že se u něj v základních otázkách kříží prvky různých náboženství: rituál modliteb a pústy pochází z křesťanského a židovského náboženství, pouť do Kaaby (Mekky) vychází z arabských tradic v době před Mohamedem. Obsah svatého zákona se změnil ještě za Mohamedova života, který jej modifikoval, odvolávající se na božskou vůli, své názory a rovněž jej přizpůsoboval nově vzniklým situacím. Zavedl např. trest v podobě useknutí ruky v případě krádeže.

Mohamed nebyl ovšem pouze duchovním, rádcem a posluchačem. Byl také politikem, vůdcem a válečníkem. Právě tento atribut výrazně odlišuje islám od judaismu a křesťanství. Bill Warner, celosvětově uznávaný odborník na islám upozorňuje, že politický islám na rozdíl od ostatních monoteistických náboženství je racionální, ba dokonce hyperracionální a používá naprosto jinou logiku, než na kterou je Evropa zvyklá.⁴⁰

Samotné poznání koránu nestačí. Je potřebné porozumět i souboru zásad islámu, kterými jsou prorokovy svaté **obyčeje** (sunna) a **tradice** (hadith). Právě toto spojení tvoří základ božských zákonů islámu (šari'a) a jejich interpretace.

Korán představuje Alláha jako všemocného dobrodince, který pomocí různých znamení, přivádí své věřící na správnou cestu. Pokud tato znamení ignorují, jsou jedni odsouzeni k věčnému, nebo dočasnému bloudění. Ostatní „pokorné“, vyznamenává svou milostí.⁴¹ Zlo může být tedy i součástí jeho plánu. Ovšem v koránu se nikde nehlasá o vraždění nevinných lidí. O sebezničení – sebevraždě Alláh sice v koránu mluví, ale ve svém smyslu ji zapovídá: „nezabíjejte sebe samotné. Vizte, Alláh je k vám milosrdný!“ (Súra 4, verš 30). V koránu je např. verš, který odsuzuje všechny vraždy.

³⁹ Korán - Súra 17, verš 23-41

⁴⁰ WARNER, Bill. Statistical Islam: A political ideology - not a religion. In: The muslim issue [online]. [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <https://themuslimissue.wordpress.com/2012/11/04/statistical-islam/>.

⁴¹ Korán - Súra 74, verš 34/31

Z tohoto důvodu jsme ustanovili dětem Izraele, zavraždí-li někdo člověka – pouze v případě vraždy někoho jiného nebo násilného činu v zemi, znamená to, jako by zavraždil celé lidstvo, a pokud někdo zachová život člověka, znamená to, jako by zachoval život celému lidstvu“ (Súra 5, verš 33).

Tyto morální hodnoty rozhodně nejsou stavebním kamenem a předpokladem k terorismu proti nepřátelům a tím méně proti civilistům, ženám a dětem. Tady je důležité poznamenat, že korán stejně jako každý text, umožňuje širokou škálu interpretací a jeden jeho radikální výklad nemůže být zaměňován za islám jako takový. I v křesťanské tradici existuje řada výkladů Bible, ačkoli vycházejí z téhož Písma. V koránu můžeme nalézt dostatek důkazů o tom, že islám má být šířen ohněm i mečem, stejně tak můžeme nalézt i tvrzení, že pravý muslim má být tolerantní a zavrhnout násilí. Ztotožňovat radikální islámský fundamentalismus (islamismus) s islámem je velký omyl. Terorismus nevychází z náboženství, ale z frustrace a agresivity vyvolané určitou politickou, hospodářskou a sociální konstelací.

Mezi dvěma hlavními muslimskými frakcemi došlo k vážným rozepřím po Mohamedově smrti. Příčinou sporu bylo to, kdo stane v čele jako nejvyšší islámský představitel. První frakce prosazovala konsensus vládnoucích rodů podle tradice sunny. Druhá preferovala volbu na základě Mohamedova rodokmenu. Mohamed ovšem žádného syna neměl, pouze dceru Fátimu (první manželství s Chadídžou), proto tato skupina prosazovala Mohamedova zete Alího. Velmi mocné muslimské rody nakonec prosadily Mohamedova tchána Abú Bakra a následně byly podobným způsobem zvoleni i tři chalífové. Čtvrtým se stal již zmíněný Mohamedův zeť Alí. V roce 680 n.l. byl ovšem Alího syn Husajn zavražděn a tehdy se rozpoutal mezi šíity a sunnity konflikt, který trvá až do dnešních dní.

Stoupenci šíity uznávají ajatolláha jako primární a jedinou autoritu. Těchto vyznavačů šíitského učení je přibližně 10% muslimů. Nejpočetnější šíitská komunita žije v Íránu. Převažující skupinou muslimské společnosti je tudíž sunnitská ortodoxie s více jak 90% věřících. Sunnitské právo dominuje většině islámského světa a základy sunnitského výkladu islámského práva (šaría) vycházejí z tradic a zvyků arabských kmenů.

3.2 Pojetí džihádu

Od 11. září 2001, kdy došlo k teroristickým útokům na Spojené státy americké následované odvetnými akcemi ze strany USA v Afghánistánu a Iráku, se slovo džihád začalo používat zejména ve spojitosti s teroristickými útoky.

Naprosto prvotním smyslem a povinností džihádu bylo ukazovat na duchovní, či morální úsilí. Bojovat sám se sebou, se svými nedostatky a tím tak podporovat a rozvíjet svoji víru. Na tomto místě bych se chtěl zmínit o pojmu, který islám hojně používá.

Prvním z nich je ad-dá'wa al-islamíja. Pojem dá'wa (islámská výzva) se používá v kontextu s džihádem. Fundamentalisty je označován jako navrácení se k ranému islámu a ke způsobu šíření víry především „džihád mečem viz níže.

Druhým je mudžáhid (z arab. „ten, kdo o něco usiluje“). Takovýto muslim – mudžáhid bojuje za šíření své víry jak po ideologické, tak po fyzické stránce a odměnou je mu přislíben pobyt v ráji. V jeho boji za zachování islámských hodnot však nesmí zabít starce, ženy a děti což se považuje za prohřešek. Naopak nejvíce ceněna je mučednická smrt ve jménu Boha. Opakem mudžáhedina je kájdin- nezúčastněnec, zbabělec.

Termín džihád je jedním ze základní věrouky islámu. Je odvozený od kořene dž-h-d, odkazujícího na významy „úsilí“, nebo „snahy“. Popsáno v Koránu „úsilí na stezce Boží“⁴².

Džihád se dělí do několika základních kategorií:

- al-džihád bi'l-kalb / džihád srdcem (upevňování osobní zbožnosti, boj proti lidskému sklonu k hříšnosti)
- al-džihád bi'l-lisán / džihád jazykem (misijní činnost, příp. zbožnost projevovaná recitací Koránu)
- al-džihád bi'l-jad / džihád rukou (charitativní činnost)

⁴² Viz např. súra 2:190 („Kráva“): „A bojujte na stezce Boží proti těm, kdož bojují proti vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Bůh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí.“ Korán, z arabského originálu přeložil Ivan Hrbek, Academia, Praha 2000, str. 465. Pro kompletní seznam súr s obsahem vztahujícím se k džihádu viz Miloš Mendel: Džihád. Islámské koncepce šíření víry. Atlantis, Brno 1997, str. 211-221.

- al-džihád bi's-sajf / džihád mečem (fyzické prosazování víry)⁴³

V dnešní době se setkáváme spíše s násilnou podobou džihádu, který opravdu může nabývat podoby války. Objevuje se i doplňující termín a tím je „**globální džihád**“, Proto je vzhledem k zaměření této práce pro nás podstatný džihád mečem, který k šíření a obraně islámu využívá násilných, často velmi brutálních prostředků.

Islamisté dnes velice často využívají džihádistickou propagandu k získání nových přívrženců a aktivních bojovníků v boji proti Západu, který prosazuje imperialistickou politiku (zejména USA) a moderní styl života⁴⁴. Ten muslimové považují za nepřipustný a především v něm vidí hrozbu pro vlastní uchování kulturních tradic a hodnot, které tvoří muslimskou identitu (Eichler 2009:177). Džihád v sobě zahrnuje nejenom ozbrojený boj za území šíření islámu (2:218), ale i přesvědčování nevěřících o Boží zvěsti.⁴⁵ Často se můžeme v souvislosti s islamistickým terorismem setkat s pojmem „Svatá válka“. Toto označení je ovšem nepřesné⁴⁶, jelikož by správně dle koránu měl prosazovat nábožensky motivovanou humanitu a v koránu o „svaté válce“ nejsou žádné poznámky. Možné podobenství můžeme vidět v boji za šíření islámu a vymanění se z cizích (zejména křesťanských) vlivů v průběhu koloniální expanze Evropanů do muslimského světa.⁴⁷

3.3 Islámský fundamentalistický terorismus versus militantnost

Pojem fundamentalismus popisuje doc.Ing.Dr.Štefan Danics, Ph.D. ve své publikaci⁴⁸, kde uvádí, že pojem vychází z původu slova „fundamenty“, tedy „základy“. Spojením slov islámský fundamentalismus vzniká propojení vyznání islámu s rigidním dodržováním předepsaných pravidel a fanatických přístupů.⁴⁹

⁴³ Miloš Mendel: Džihád. Islámské koncepce šíření víry. Atlantis, Brno 1997, str. 26.

⁴⁴ Tento styl života se vyznačuje především sekularizací, materialismem, hédonismem a multikulturalismem. Islámští extrémisté neodsuzují technický pokrok moderního světa a naopak ho ve své strategii ve značné míře využívají (Eichler 2009: 177-178).

⁴⁵ Miloš Mendel : Džihád. Islámské koncepce šíření víry. Atlantis, Brno 1997, str. 34

⁴⁶ Důležité je si uvědomit, že zatímco západní společnost vnímá džihád jako bezpečnostní hrozbu, v muslimském světě vidí podobně nebezpečně západní imperialismus jako zdroj „křížových tažení“ (Kropáček 2003: 116).

⁴⁷ Radana Makariusová, Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy, Metropolitan University Prague Press, 2013 str.57 ISBN 978-80-86855-95-0

⁴⁸ doc.Ing.Dr.Štefan Danics, Ph.D.Politologické problémy světové politiky III. Praha, 2009 ISBN 978-80-7251-295-9 str. 88-89

⁴⁹ Radana Makariusová, Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy, Metropolitan University Prague Press, 2013 str.54 ISBN 978-80-86855-95-0

Propojení fundamentalismu s militantností (tj. důraz na silové řešení) je v mnohém spojeno s válkami, které vedly či vedou muslimové za udržení svého území pod vlastní kontrolou. Za klíčový moment lze považovat souvislosti odehrávající se v 70. letech, jako palestinsko-izraelský konflikt, libanonskou válku a konflikty v oblasti Blízkého východu.

Globalizace poskytuje militantnímu islámu příležitost k prosazení Boží vůle. Teroristická síť dnes pokrývá všechny světadíly s výjimkou Antarktidy. Ukázalo se, že terorismus může stírat rozdíly mezi silnými a slabými, mezi velkými a malými státy, a že se stal mocným nástrojem v rukou slabší strany, na který neplatí ani ty nejmodernější zbraňové systémy.

3.3.1 Nejznámější teroristické organizace podle místa působení

Základním pilířem pro vznik teroristických skupin je společná motivace. Tou bývá zpravidla motivace politická, náboženská nebo velice často se jedná o odpor proti oficiální vládě a jejímu řízení, se kterým je spjata i otázka náboženského přesvědčení. Další příčinou vzniku teroristických organizací je odpor proti ozbrojeným silám okupujícím určité území a samozřejmě prohlubující proces globalizace. Velikost teroristických skupin bývá obvykle méně než 50 aktivních členů. Výjimku tvoří např. al-Kajda, která jich má cca 50 000. Poměrně zajímavá je životnost teroristických skupin. Podle politologa Oskara Krejčího⁵⁰ téměř 90% teroristických skupin existuje méně než 1 rok a téměř 50% z těch, které přečkají první rok, zaniká do 10 let. Výjimku tvoří již zmiňovaná al-Kajda, apod.

Al-Káida – celosvětová působnost

Jedná se o nejradiálnější frakci sunitského islamistického proudu operující na globální úrovni. Jsou silně motivováni náboženstvím. Věří, že díky jejich oběti, budou osvobozeni od hříchu. Al-Káida byla založena koncem 80. let 20. století a jejími představiteli jsou dva muži, kteří dokázali zajistit rozšíření terorismu po celé planetě na vysoce profesionální úrovni.

Prvním je Egyptan Ayman al – Zawaharí („muž na zahřátí“)⁵¹ a druhým je

⁵⁰ prof. PhDr. Oskar Krejčí, CSc. Politolog. Autor více než dvaceti knih z oblasti politologie, zdroj : <http://blisty.cz/aut/236/bio.html>

⁵¹ Radana Makariusová, Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy, Metropolitan University Prague

Usáma bin Ládín ze Saúdské Arábie.

Al-Káida a její odnože neváhají ani v nejmenším nasměrovat své útoky tam, kde je největší počet nevinných lidí. Právě tyto odnože jsou stěžejním ztělesněním aktuální bezpečnostní hrozby globálního terorismu. Jejich cílem je vysoký počet obětí a následný psychologický dopad, který nejen že přesahuje státní hranice, ale hlavně ovlivní veřejné mínění v celém regionu i v celém světě.

Mezi nejznámější radikální islamistické organizace napojené na al-Káidu jsou:

- Haqqaniho struktura – afgánsko-pákistánské pomezí Vůdcem této skupiny je Sirajuddin Haqqani (Khalifa) tato skupina je považována za jednu z nejefektivnějších působících skupin napojenou na Taliban v Afgánistánu.
- Laskar -e- Tayiba (LET) – oblast střední a jižní Asie, vznik v roce 1989 Jedná se o jednu z nejdestruktivnějších organizací oblasti jižní Asie. Právě tato organizace, je zodpovědná za synchronizované výbuchy náloží umístěné v nemocnicích, - hotelích, nádraží a kavárnách v roce 2008 v Bombaji. Operace LET nejsou zaměřeny na sebevražedný terorismus. Zabíjení svých vlastních vycvičených členů není jejich prioritou⁵². Doposud nebyl zaznamenán žádný teroristický útok LET na pákistánské civilisty. Jako důvod se uvádí možná podpora přímo od pákistánské vlády⁵³.
- AQAP- Arabský poloostrov, vznik v roce 2009. Vůdcem této odnože je Nasir Abd al- Karim al-Wahayshi, který pomocí videonahrávky prohlásil: „ Začínáme odsud a všem oznamujeme vznik odnoží al Káidy v Saúdské Arábii a Jemenu pod mým vedením“⁵⁴.

Press, 2013 str.93 ISBN 978-80-86855-95-0

⁵² FAIR, C. Christina, Laskar-e-Tayiba and the Pakistani State, Survival, 2011, 53:4,29-52, str. 35.

⁵³ Radana Makariusová: Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy, Metropolitan University Prague Press, 2013 str.93 ISBN 978-80-86855-95-0

⁵⁴ HELLMICH, Christina, Al-Qaeda, From Global Network to Local, Franchise, Fernwood Publishing, 2011, str.129 a dále Al-Qaeda in Yemen and Somalia: a ticking time bomb : A Report to the Committee on Foreign Relations United States Senate, 2ns Session, 21.1.2010

- PUPJI- jihovýchodní Asie, vznik v roce 1993, je založena na základech vlastní doktríny s názvem Pedoman Umum Perjuangan Al-Jama'ah Al-Islamija⁵⁵

Hizballáh – Libanon, Izrael

Důvodem vzniku této libanonské islámské skupiny přibližně v roce 1982 byla reakce na izraelskou invazi do Libanonu. Do širšího povědomí se dostala především sebevražedným útokem na vojenské jednotky USA a Francie v Libanonu. Primárním cílem Hizballáhu je vytvoření šíitské teokracie v Libanonu, eliminace vlivu Západu na Blízkém východě a zničení Izraele. Jeho terčem jsou především diplomatické, vojenské a námořní objekty.

⁵⁵ PAVLOVA, Elena, Jemaah Islamiah Accordinh to PUPJI in Andrew T.H. Than,ed. A Handbook of Terrorism and Insurgency in Southeast Asie, North-hampton,2007,str.2. In: OAK,S.Gillin.Jemmah Islamiyah's Fifth Phase: The Many Faces of a Terrorist Group, Studies in Conflict and Terrorism, 33:989-1018,2010,str.991.

4 Elektronický džihád a jeho využití

Internet je velmi silné médium, ale také i velmi zranitelné. Tvůrci ARPANETu⁵⁶ pravděpodobně nikdy nepočítali s tím, že by mohlo dojít k jeho zneužití nebo sabotáží. Internet, takový jak ho známe dnes, nebo také „kyberprostor“ (první definice z roku 19847), vznikl až na počátku 90. let. V kontextu s globálním terorismem se tento fenomén začal v posledních letech skloňovat ve všech pádech. Teroristé a různé povstalecké organizace začaly ve svůj prospěch používat globální počítačovou síť a velmi záhy objevili přednosti informačních sítí. Jak uvádí Timothy Thomas⁵⁷ „nezáleží na tom, jestli Usáma bin Ládín nebo egyptský terorista Ajmán al-Zavahrí se svými spolubojovníky žijí v horách Hindúkuše, nebo na předměstí Karáčí, pro hnutí je to nepodstatné. Teroristé mohou totiž vést a inspirovat své stoupence po celém světě, aniž by se navzájem osobně znali“.

Jakým způsobem teroristé internetové sítě využívají, lze specifikovat následujícím způsobem:

- vytváření teroristických sítí
- plánování a koordinování akcí
- zpravodajská činnost získávání finančních prostředků
- publicita a propagace hnutí
- psychologická válka
- indoktrinace a radikalizace sympatizantů
- rekrutace a mobilizace stoupenců
- výcvik a vzdělávání teroristům

⁵⁶ ARPANET „Advanced Research Projects Agency Network, počítačová síť“ chápána jako předchůdce dnešního Internetu, kterou financovalo ministerstvo obrany USA.

Zdroj: http://it-slovník.cz/pojem/arpamet/?utm_source=cp&utm_medium=link&utm_campaign=cp

⁵⁷ THOMAS, TL. Al Qaeda and the Internet: The Danger of "Cyberplanning". Parameters, Spring 2003, vol. 33, no. 1, p. 112-123.

- kybernetické útoky⁵⁸

Vysledování teroristických aktivit na internetu je velmi obtížné. Teroristé pro svá utajení a anonymitu používají různou aplikaci sofistikovaných opatření. Své vzkazy posílají z veřejných míst, jako např. Internetové kavárny, knihovny apod. Některé z nich popisuje Mgr. Jiří Hodný v časopise Ministerstva obrany Vojenské rozhledy z 30. 1. 2009.

4.1 Globální zabezpečovací systémy

- **Carnivore**

Systém Carnivore provozuje FBI (Federální úřad pro vyšetřování). Tento systém dokáže monitorovat email komunikaci, zaznamenává čas, místo, jméno odesilatele a příjemce zprávy, veškeré stránky, které podezřelá osoba navštíví, nebo naopak monitorovat všechny osoby, které navštíví podezřelou webovou stránku. „Ačkoliv je systém navržen tak, aby prováděl precizní vyhledávání, je také schopen širokého záběru. Pokud je nesprávně nastaven, může nahrávat jakýkoliv tok [dat], který zrovna monitoruje.“⁵⁹

- **TIA systém - Total/Terrorist Information Awa**

Popudem vzniku tohoto dozorového systému byly právě události ze září 2001 a pochopitelné obavy z dalších teroristických útoků. Účelem bylo vytvořit takový sledovací nástroj, který by byl schopen procházet obrovské množství informací, mapovat známky teroristických aktivit z nejrůznějších zdrojů a ukládat je velké ústřední databázi. První zmínka o projektu se dostala na veřejnost prostřednictvím Johna Markoffa, reportéra New York Times⁶⁰, který upozornil na možné zneužití (dozor i nad běžnými občany), tohoto systému. Následně na to přerušil Americký Kongres v roce 2003 jeho financování.

⁵⁸ Mgr. Jiří Hodný, nar. 1965, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně ,<http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/islamiste-online>

⁵⁹ SMITH, Stephen P. et al. 2000. Independent Review of the Carnivore System – Final Report. [online.]. [citováno 2017-02-12]. s. 8. Dostupné z WWW

⁶⁰ MARKOFF, John. Pentagon Plans a Computer System That Would Peek at Personal Data of Americans. The New York Times [online]. November 9, 2002, [cit. 2017-02-12]. Dostupný z WWW

- **X-Keyscore**

Tento program byl vyvinut pro NSA ke sledování informačních toků. Umožňuje sběr dat prakticky ze všech služeb a internetových stránek včetně diskuzí, chatů a hledaných výrazů.⁶¹

- **CO TRAVELLER**

V tomto případě jde o další důmyslný nástroj v rukou NSA. Tento sofistikovaný program je schopen sledovat prakticky kterýkoliv mobilní telefon, získat informace o jeho uživateli, o kontaktech a dokonce i o vztahu těchto kontaktů k uživateli.

Ačkoli se může na první pohled zdát, že kyberprostor je zajištěn dostatečně, není tomu tak. Teroristé vždy nacházejí různé způsoby komunikace mezi sebou např, ve formě šifrovaných zpráv, symbolů se skrytým významem, kterým rozumějí jen oni sami a které na první pohled s terorismem nemají nic společného. Zvláštní metodou utajování zpráv je tzv. **Steganografie**. Tato metoda je velmi rozšířenou metodou mezi zločineckými a teroristickými skupinami. Instrukce jsou nejen ve formě textů, ale i map, fotografií a pod, které lze ukrýt uvnitř grafických souborů umístěných na volně dostupných webových stránkách. Teroristé velice dobře vědí, jak je západní společnost citlivá na zobrazování drastických násilných incidentů a této skutečnosti využívají při vedení psychologické války. Právě pomocí internetu dokáží proniknout do nejsledovanějších sdělovacích prostředků. Na příznivé webové stránky umísťují různá videa, nebo zvukové nahrávky a následně informují vybraná média, u kterých předpokládají, že tato odvysílají. Mezi nejznámější z nich patří katarská televize al-Džazíra, která má pověst „hlásné trouby teroristů.“ Teroristé se při šíření své nenávistné ideologie džihádu odkazují na svobodu slova a principu svobodného vyjadřování, na kterém tolik lpí západní veřejnost. Odkazují se na Všeobecnou deklaraci lidských práv a svobod čl. 19 (Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat,

⁶¹ NSA sleduje prakticky všechno, co hledáte na internetu. [cit. 2017-06-11]. Dostupné z http://technet.idnes.cz/nsa-a-edward-snowden-0qa/sw_internet.aspx?c=A130801_093521_sw_internet_pka

přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice“) a na právní dodatek ústavy USA, které zaručují svobodu projevu.⁶²

Rozvoj digitálních komunikačních technologií je pro teroristy velkou výhodou a jde jim doslova „na ruku.“ V poslední době začali islamisté, k oslovování zejména mladé generace, využívat velmi populární „streamová videa“, kterým je i v ČR dobře známý YouTube.

4.1.1 Webové stránky islamistů

Gabriel Weimann⁶³ rozlišuje mezi webovými stránkami prezentujícími ideologický obsah a těmi, které obsahují, jak on to nazývá „praktické pokyny k terorismu“, tedy jsou například návody jak zkonstruovat bombu, kam umístit výbušninu pro její maximální účinek, nebo jak vyrobit jedovatou látku. Jako příklad uvádí webovou stránku „**Meč**“, vytvořenou al-Ká'idou v roce 2004, kterou organizace sama nazvala „virtuálním výcvikovým střediskem“. Návštěvníci se zde mohli dozvědět instrukce jak provést únos, jak jej oznámit v médiích, jak vykonat popravu jakož i další informace o různých jiných teroristických aktivitách.

Před útoky na Světové obchodní středisko v roce 2001 provozovala al-Ká'ida pouze jednu webovou stránku „**alned.com**“. V současné době je al-Ká'ida přítomna na více než padesáti různých stránkách. „Čím více webových stránek, tím lépe pro nás“. „Musíme z internetu učinit náš nástroj“, objevilo se v prohlášení na webové stránce „**azzam.com**“ v roce 2002.

V dnešní době má každá teroristická, nebo povstalecká organizace svoji webovou stránku. slogan Bruce Hoffmana „kdo neprovozuje vlastní webovou stránku, ten jako by neexistoval“, je pro teroristy příznačným. Hlavní webová stránka Hamásu - Palestine Information Center je provozována v osmi jazycích – arabštině, perštině,

⁶² Všeobecná deklarace lidských práv a svobod: čl. 19, dostupný z: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf

⁶³ WEIMANN, G. Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges. 1st ed. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, April 2006, 320 p. ISBN 978-1-929223-71-8.

angličtině, francouzštině, malajštině, ruštině, turečtině a urdštině. V roce 2006 teroristické skupiny a jejich stoupenčí provozovali podle profesora Gabriela Weimanna přes pět tisíc webových stránek. Nejpopulárnější teroristické stránky přitahují každý měsíc desítky tisíc návštěvníků. Tyto stránky, aby přilákaly především mladou generaci, mají často velmi působivou a atraktivní grafiku. Není výjimkou, že jsou zde nabízeny k prodeji knihy, CD a DVD nosiče s džihádistskou propagandou, ale i různé předměty jako jsou trička, vlajky apod. Webová stránka al-Maqdese nabízela kupř. knihu s názvem „Strengthening the Legitimacy of the Ruin in America“, ve které pro ospravedlnění útoků z 11. září používají islámské právní argumenty⁶⁴.

Díky tomu, že se teroristické skupiny neustále přesouvají od jednoho poskytovatele internetových služeb k jinému – kybermaskování, je pro bezpečnostní složky států mnohem obtížnější tyto webové stránky vyhledat a zrušit.

Mgr. J. Hodný odkazuje na stránky Azzam Publication, kde se stoupenčům hnutí džihádu doporučovalo, jak uchránit obsah džihádistské propagandy na internetu v případě zrušení některých webových stránek teroristů: „Očekáváme, že naše webové stránky budou neustále vyřazovány z provozu a znovu obnovovány. Naléhavě proto doporučujeme všem muslimům, kteří se zajímají o naše texty, aby je kopírovali a rozšiřovali prostřednictvím e-mailových distribučních seznamů, umísťovali je na vlastních webových stránkách a diskuzních panelech. Takto budou materiály s požehnáním Alláha nadále existovat. Toho se může účastnit jakýkoliv muslim, včetně našich sester.“

⁶⁴ WEIMANN, G. *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges*. 1st ed. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, April 2006, 320 p. ISBN 978-1-929223-71-8.

5 Přístup boje proti globálnímu terorismu ze strany EU

Globální terorismus přináší nové okolnosti, které si vyžadují nová a stále více komplexnější protiteroristická opatření přijímaná na národních, mezinárodních a nadnárodních úrovních. Jak již bylo v práci zmíněno, tak je to právě globalizace, která otevírá příležitosti pro mezinárodní terorismus ve všech jeho podobách. V této části práce se budu zabývat instrumenty mezinárodního práva, protiteroristickou politikou a nástroji EU.

Nejvýznamnější bezpečnostní hrozby:

- terorismus (islámský, nacionální (IRA), ideologický/politický)
- šíření zbraní hromadného ničení (ZHN)
- regionální konflikty (migrace, extremismus, terorismus, zhroucení státních struktur)
- rozpad státu (nárůst korupce a zločinnosti + terorismus – Súdán, Somálsko)
- organizovaný zločin (drogy, obchod s lidmi a zbraněmi, terorismus)
- ozbrojený mezinárodní konflikt – jeví se v současnosti jako minimální
- živelné a ekologické katastrofy (epidemie, pandemie)

Podle B. Pikny⁶⁵ lze říci, že mezi aktuální bezpečnostní hrozby pro EU je kromě terorismu (vnitrostátního, přeshraničního a mezinárodního) také sofistikovaný organizovaný zločin, ale i příliš liberální přistěhovalecká a azylová politiku Unie.

⁶⁵ (Bezpečnostní politika Evropské unie (na pozadí bezpečnosti globální) - Selektivní výtah z přednášky na Vysoké škole veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze) dostupné z: http://www.polac.cz/eu/bp_eu.pdf

5.1 Protiteroristická politika EU vývoj

Stručná geneze bezpečnostní spolupráce v rámci Evropského společenství ⁶⁶:

Vzhledem k teroristickým útokům v USA (září 2001), Madridu (březen 2004) a Londýnu (červenec 2005), dostala problematika bezpečnosti Evropské unie a jejích členských států, zcela nový impuls.

Původní smlouvy Evropského společenství z roku 1952, 1958 neobsahovaly a neupravovaly spolupráci v bezpečnostní oblasti (pouze oblast ekonomické spolupráce – nikoliv oblast politickou)

Poprvé byla bezpečnostní oblast právně institucionalizována až Maastrichtskou smlouvou o EU z roku 1993, která zavedla třípilířovou strukturu EU tzn. nové dva pilíře představující oblasti politické spolupráce.

I. pilíř – jde převážně o ekonomickou spolupráci, zahrnuje celní unii, společné a koordinované politiky, vnitřní trh, měnovou a hospodářskou unii.

II. pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Cílem tohoto pilíře je zajištění společných hodnot, základních zájmů a nezávislost Unie, upevňování demokracie, právního státu, respektování základních práv a svobod, rozvoj mezinárodní spolupráce. Čl. b, J.1 smlouvy o EU.⁶⁷

Po amsterodamské smlouvě obsahuje II. pilíř tyto právní nástroje:

- Zásady a obecné směry SZBP, které přijímá Evropská rada.
- Společné strategie, jež unie uskutečňuje v oblastech, kde mají členské státy společné zájmy.
- Společné postoje, které mají vymezovat přístup unie ke konkrétní záležitosti

⁶⁶ Podrobně srov. PIKNA, B. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 3. podstatně přepracované a rozšířené vydání. Praha: Linde, 2006. Dále viz PIKNA, B. Evropská unie - vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje s mezinárodním terorismem). 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2002.)

⁶⁷ KUČEROVÁ, I.: Evropská Unie: Hospodářské politiky EU, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha 2008, s.80

geografické nebo tematické povahy s tím, že členské státy zajistí, aby jejich národní politiky byly v souladu s těmito společnými postoji (tento právní akt je po členské státy závazný).

- Společné akce zaměřené na řešení specifických situací, při nichž se operační akce unie považuje za žádoucí (pro členské státy závazné).

III. Pilíř – spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí. Tato spolupráce bývá ovšem často označována jako nepružná. Pro spolupráci těchto dvou oblastí byla požadována jednomyslnost, protože každý stát by mohl uplatnit právo veta a tím tak blokovat dohodu. Velmi důležitou úpravu týkající se spolupráce vnitřních věcí a justice, přinesla Amsterodamská smlouva z října 1999. Na základě tzv summitu Evropské rady ve finském Tampere měla být mj. zajištěna bezpečnost občanů a rozvíjena zásada vzájemného uznávání rozhodnutí justičních orgánů. Program hovoří konkrétně i o boji proti terorismu. Na tento program navázal v roce 2004 tzv. **Haagský program**⁶⁸: **"Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii."** Nový právní i věcný rámec přenesl některé politiky z mezivládní úrovně (třetí pilíř) na úroveň komunitárních kompetencí Společenství (první pilíř). Opatření civilní ochrany společně s ochranou při teroristických útocích, se tedy ocitají v prvním pilíři. Soudní spolupráce v trestních věcech a policejní (celní) spolupráce zůstaly i nadále na úrovni mezivládního rozhodování. Politiky, které byly přeneseny ze třetího do prvního pilíře, byly následně upraveny a zpracovány do nové IV. Hlavy, jako přistěhovalecká a azylová, vízová politika a dále politiky týkající se volného pohybu osob.⁶⁹ S přihlédnutím k charakteru ohrožení EU dochází ke stále větší propojenosti opatření přijímaných v oblastech vnitřní a vnější bezpečnostní politiky Unie. Je třeba vidět, že tyto oblasti jsou navýsost politickými a dotýkají se citlivé problematiky státní suverenity každého státu. Zásaditosti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v rámci Evropského společenství se stále naléhavěji ukazovaly, jako nezbytnost ještě před institucionalizací ve Smlouvě

⁶⁸ Publikováno: 27.10.2006, euractiv.cz/factsheet/vnitro-a-spravedlnost/azylov-a-imigran-politika/

⁶⁹ Pikna, B.: Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, Linde Praha, Praha 2010, s. 147-149.

o EU z roku 1993.⁷⁰ 70. léta znamenala pro západní Evropu značný nárůst terorismu (rudá brigáda v Itálii, hnutí Rudá Zora v SRN a další hnutí ve Španělsku a Řecku) Vlivem společného trhu , tzv. 4 svobody- volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu., došlo k otevření hranic a tudíž volný pohyb pro kriminální živly, teroristy a působení organizovaného zločinu. To donutilo státy zefektivnit mezinárodní spolupráci v boji proti terorismu a sjednaly na globální úrovni několik úmluv v instituci OSN. Na základě nespokojenosti přístupu Interpolu k terorismu, byla odsouhlasena na zasedání Evropské Rady v roce 1975 skupina, která se měla zabývat bojem proti terorismu- TREVI („terrorisme, radicalisme, extremismisme, violence internationale“)

O rok později se sešli v Lucembursku zástupci členských zemí ES (ministři vnitra a spravedlnosti) a stanovily okruhy činností, kterými se bude organizace zabývat:

- Výměna informací o teroristických činech.
- Výměna informací o aktivitách a plánech teroristů, vzájemná podpora v jednotlivých případech.
- Výměna technických informací.
- Zlepšení policejního vzdělání, výměna policejních pracovníků.
- Spolupráce při ochraně civilní letecké dopravy.
- Ochrana jaderných zařízení a transportů, spolupráce v ochraně před katastrofami.

Vznikly čtyři specializované skupiny:

- Trevi 1 se zabývala terorismem,
- Trevi 2 řešila otázky výměny informací, které se týkaly práv a bezpečnosti
- Trevi 3 se zabývala bojem proti organizovanému zločinu a obchodem s drogami,
- Trevi 4 řešila problematiku odstranění hraničních kontrol mezi členskými státy.

⁷⁰ PIKNA, B.:Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie, Linde Praha, Praha 2006, s.208

Tato skupina ovšem neměla formální charakter, ani společný smluvní rámec. Proto také výsledky a průběh činnosti nejsou nijak kontrolovatelné ani ze strany Evropského parlamentu. V roce 1993 vstoupila v platnost Maastrichská smlouva, která činnost i organizační strukturu skupiny Trevi, zahrnula do rámce třetího pilíře.⁷¹

5.2 Protiteroristické nástroje EU

Pro účinnější spolupráci v boji s mezinárodním terorismem přijala EU řadu nástrojů včetně opatření institucionálních a organizačních. Tyto nástroje přijímá Evropská Rada nebo Rada EU v součinnosti s jinými orgány EU. Jedná se většinou o akční plány nebo jiné programy, které mají politickou závaznost, pro orgány EU i ve vztahu k členským státům. „Politické dokumenty představují věcný základ pro přijetí konkrétních právních aktů ES/EU.“⁷²

Protiteroristické nástroje EU lze v zásadě rozdělovat na:

5.2.1 Politické nástroje

Směřují k příslušným orgánům EU k zajištění komplexního zvládnutí terorismu za pomoci doporučených programových úkolů a cílů. Tyto nástroje jsou zpravidla ve formě akčních plánů a strategií. Nemají právní závaznost, ale závaznost (morálně) politickou⁷³

a) Základní dokumenty komplexního charakteru

- Evropská bezpečnostní strategie (2003)

⁷¹ PIKNA, B: Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, Linde Praha, Praha 2010, s. 146-147

⁷² PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, s. 213

⁷³ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň, 2016, ISBN 978-80-7380-611-8

- Strategické směry pro legislativní a operativní plánování pro nadcházející léta v rámci svobody, bezpečnosti a práva (2014)
- Evropský program pro bezpečnost (2015-2020)

b) Specifické protiteroristické dokumenty

- Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid 2004)
- Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)
- Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005)
- Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem (2006)
- Strategie EU na boj proti radikalizaci a náboru teroristů s akčním plánem.

c) Zvláštní sektorové dokumenty pro oblast civilní ochrany

- Program solidarity EU (CBRN)
- Ochrana kritické infrastruktury proti terorismu

Evropská bezpečnostní strategie (2003)

Ačkoli určité postupy v boji proti terorismu v EU existovaly již před 11. zářím 2001, tak po útocích v USA, Madridu (11.3.2004) a Londýně (7.7.2005), se tyto přístupy staly prioritními pro všechny členské země a instituce EU. Jak je naznačeno výše, cíle a prostředky v boji proti terorismu jsou stanovovány řadou dokumentů vztahujících se k inkriminované oblasti. „*Žádná země není schopna sama řešit komplexní problémy dnešní doby*“ (EBS 2003: 1). Toto je jedno z hlavních poselství EBS a naznačuje její neopomenutelný rys, a to multilaterální -mnohostranný přístup k řešení globálních bezpečnostních problémů dneška.

V prosinci 2003 byl v rámci II. pilíře přijat zcela zásadní dokument **Evropská bezpečnostní strategie**. Dokument identifikuje nejdůležitější bezpečnostní hrozby, mezi kterými je jmenován terorismus a navrhuje i způsoby, jak těmto hrozbám čelit. Jelikož jde o bezpečnostní strategii, je v tomto duchu terorismus chápán jako vnější hrozba a řešení, jak jí čelit. V duchu principů EU ovšem strategie zdůrazňuje, že právo

a bezpečnost musí zůstat v rovnováze.⁷⁴ Právě tímto přístupem se liší od přístupu bezpečnostní strategie USA a její preferenci vojenské odpovědi na bezpečnostní hrozby.

Ve spojených státech vychází ze základních pravidel v postupu proti terorismu, podle Paula Wilkinsona:

1. Neplnit žádné požadavky teroristů a neustupovat jim
2. Nesmí se s teroristy uzavírat žádné dohody, které by jim snížili trest
3. Zvýšené úsilí musí být věnováno jejich stíhání a zatýkání
4. Nesmějí uniknout trestu (na základě existujícího práva)
5. Pro státy, které podporují teroristy (výbušniny, finance, diplomatickou podporu), nebo jim poskytují útočiště, musí být tvrdá pravidla potrestání⁷⁵

Evropská strategie staví na nezbytnosti fungujícího multilateralismu

- kombinovat politický dialog
- diplomatický nátlak
- mechanismy sledování a vyhodnocování situace
- v nezbytných případech i donucovací opatření včetně vojenského zásahu ovšem s mandátem OSN jako podmínky sine qua non (podmínka nezbytného předpokladu).

I přes toto výrazné přístupové odlišení se jedná o strategické spojení EU – USA. Plně se shoduje s přístupem USA v tom, že terorismus a spolu s ním i proliferaci zbraní hromadného ničení hodnotí jako hrozby strategické povahy. Uznává, že GT je odhodlán použít neomezené násilí, ohrožuje lidské životy a že boj proti němu je

⁷⁴ EICHLER, J. Možnosti a limity bezpečnostní strategie Evropské unie. In Balabán, M. (eds.) *Bezpečnostní budoucnost České republiky- otázky, výzvy, problémy* (Sborník statí ke konferenci „Česká bezpečnostní politika a její perspektivy“). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, listopad 2005, s. 67 – 75.

⁷⁵ DANICS, Š., *Politologické problémy světové politiky III.*, Policejní akademie České Republiky v Praze, Praha 2009, s. 93

nákladný. EU klade hlavní důraz na preventivní působení, na odstraňování těch negativních jevů, jimiž teroristé zdůvodňují své útoky, a tím získávají sympatie, nebo dokonce podporu muslimů, žijících v politické i hospodářské bídě a ponížení. Základem by měla být důvěra veřejnosti v rozhodovací proces a v údaje zpravodajských služeb, z nichž vycházejí důležitá politická rozhodnutí. Každá operace v rámci boje proti terorismu by měla respektovat právní rámec a pevnou součástí boje proti terorismu musí být řešení těch problémů, z nichž terorismus jako takový vyvěrá.⁷⁶

Samotné tělo EBS se skládá ze tří základních kapitol:

- **První část** se zabývá globálními výzvami a klíčovými hrozbami pro EU a jejich identifikace. Např. vysoký počet civilních obětí válečných konfliktů, chudoba, podvýživa, epidemie a hladomor, nebo nedostatek vody a energetická závislost Evropy. Za klíčové hrozby považuje:

- **terorismus**

- **proliferace zbraní hromadného ničení**

- **regionální konflikty**

- **nefunkční státy“ (state failure)⁷⁷- organizovaný zločin**

- **Druhá část** definuje tři strategické základní cíle Unie. „*Myslet globálně a zároveň jednat lokálně*“ (EBS 2003: 6) je výstižné a zastřešující heslo.

a) rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy (potíže sousedních států se stávají potížemi i pro Evropu)

b) posilování mezinárodního právního řádu (OSN nebo OBSE)

⁷⁶ EICHLER, J.: MEZINÁRODNÍ VZTAHY 3/2006, dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/224/260>

⁷⁷ Crisis State Research Center při London School of Economics and Political Science definuje zhroutený stát jako „stát, který selhal – například stát, který se již více není schopen starat o vlastní bezpečnost a vykonávat státní funkce a který nemá žádnou faktickou kontrolu nad svým územím a hranicemi. Zhroutený stát je takový, který už více neovlivňuje podmínky své vlastní další existence. Tento termín je v současné praxi používán v rozporuplných užitích (je tendence využívat termínu zhroutený stát také pro státy, které jsou slabé, ale stále se vyznačují atributy státu - tuto teorii centrum odmítá)...I ve zhroutených státech však některé prvky jako místní veřejná správa mohou nadále existovat.“² dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Zhroucen%C3%A9-st%C3%A1ty-GA1.pdf>

c) reakce na hrozby, aktivně se jimi zabývat

- **Závěrečná část** nastiňuje význam aktuální bezpečnostní situace pro politiky EU a z něho plynoucí doporučení budoucího chování EU na mezinárodním poli. Navrhuje, jakým způsobem by se měly jednotlivé politiky EU ubírat:

-Aktivněji sledovat a prosazovat své bezpečnostní zájmy,

-disponovat dostatečnou vojenskou a civilní kapacitou,

- propojit programy pomoci

-nalézt dostatečné množství zdrojů na financování společné obranné politiky, budování evropských bezpečnostních struktur,

- posílit spolupráci s Ruskem, Japonskem, Čínou, Kanadou a Indií, posílit spolupráci a partnerství v rámci NATO.⁷⁸

Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid - 2004)

Islámští teroristé spáchali 11. března 2004 závažný teroristický útok v Madridu, který byl první hrozbou mezinárodního terorismu v Evropě. Na základě tohoto útoku přijala Evropská rada 25. března 2004 dokument Prohlášení k boji proti terorismu s doplněnými strategickými cíli k posílení Akčního plánu EU na boj proti terorismu z 21. září 2001.⁷⁹

V úvodu se toto prohlášení odkazuje na Chartu OSN a závazky, které jsou uloženy v rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001), obsahující tzv. doložku solidarity, která politicky zavazuje členské státy postupovat v boji proti terorismu společně.

Prohlášení má další části, které jsou označeny podle jednotlivých úkolů a závazků, jedná se např. o: Bezpečnostní strategie, pomoc obětem, posílení ochrany hranic, mezinárodní spolupráce, zřízení funkce protiteroristického koordinátora, kterým je v současné době Gijs de Vries. Ten působí v rámci sekretariátu Rady a jeho úkolem je koordinovat práci Rady v oblasti boje proti terorismu. Koordinátor udržuje přehled

⁷⁸ PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, s. 220-222.

⁷⁹ PIKNA, B : Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, str. 386, ISBN 978-80-7380-611-8

o všech nástrojích, které jsou Unii k dispozici, díky kterým je Rada EU informována a může účinně podnikat další kroky vyplývající z rozhodnutí Rady.

V rámci posílení operativní akceschopné spolupráce prohlášení zdůrazňuje:

1. V rámci posílení akceschopné spolupráce by měly Eurojust a Europol více přispět v boji proti terorismu, přednostně ve společných vyšetřovacích týmech, měla by se zjednodušit výměna informací a zpráv mezi donucovacími orgány členských států.
2. Sdílení zpravodajských informací a spolupráce mezi členskými státy a policejními, bezpečnostními a zpravodajskými službami.
3. Rozvíjení vztahů mezi Europolem a zpravodajskými službami
4. Spolupráce v oblasti civilní ochrany a obyvatelstva (zmírňování následků teroristických útoků včetně ZHN)⁸⁰

Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)

EU klade rozhodující důraz na tyto směry působení – sedm strategických cílů:

1. Posilování mezinárodní spolupráce na boj s terorismem. Klíčovou roli hraje OSN.
2. Zamezování přístupu teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům
3. Zvyšování připravenosti k prevenci teroristických úderů mezi orgány EU a členskými státy.
4. Zajišťování bezpečnosti mezinárodní dopravy a zlepšování hraniční kontroly
5. Zdokonalování schopností nezbytných pro vypořádání se s následky teroristických úderů.
6. Soustředění pozornosti na ty faktory, které usnadňují nábor do teroristických

⁸⁰ PIKNA, B : Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, str. 386, ISBN 978-80-7380-611-8 str.387

organizací (dialog mezi kulturami)

7. Nasměrovat akce externích vztahů Unie do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření⁸¹

Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005)

Tento dokument vznikl v reakci EU na bombové útoky v Londýně v červenci 2005. Tato opatření se již vyskytují v Akčním plánu EU pro boj s terorismem a jedná se tudíž spíše o urychlení přijetí a implementaci těchto opatření. Prioritou Unie je stále pronásledování a stíhání teroristů a zabránit financování jejich akcí.

- Zesílit výměnu informací Europol/Eurojust a podporu Situačního centra Unie (SitCEN) ze strany bezpečnostních a zpravodajských služeb členských států.
- Bude nutné přijmout nařízení o telegrafických převodech, kvůli zabránění financování teroristických úroků, dále přijmout směrnici o praní peněz a nařízení o kontrole hotovosti.
- Lepší informovanost a sdílení těchto informací o ztracených či odcizených výbušninách.
- Plně využívat společné vyšetřovací týmy
- Důraz na ochranu občanů a infrastruktury⁸² V prohlášení je kladen důraz na to, že se jedná o celosvětový program. Členské státy se mají mezi sebou dohodnout a společně sdílet informace o vízech – Vízový informační systém (VIS), dále je kladen důraz na pružnější zajištění vnějších hranic a vnitřní bezpečnosti, což by měl zajistit Schengenský informační systém (SIS II). „Rada a Komise budou posilovat spolupráci s prioritními třetími zeměmi zvýšením individuálních a kolektivních závazků na technickou pomoc a budování kapacit na jejich

⁸¹ PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, s. 210 – 212

⁸² PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, str. 229 – 230

podporu, oblast proti radikalizaci a proti financování teroristů nevyjímaje“⁸³

Strategie EU pro boj proti terorismu (2005)

Tento dokument/strategie byl schválen Radou EU koncem roku 2005 a představuje ucelenou strategii protiteroristické politiky Unie, které mají být odpovědí na možné mezinárodní teroristické hrozby. Na jeho zpracování se podílel protiteroristický koordinátor Gijs de Vries. K tomuto dokumentu se následně přijal Akční plán EU boje proti terorismu.

Dokument zavádí tzv. čtyři pilíře Strategie EU pro boj proti terorismu

1. předcházení (prevent) jedná se zejména o:

- potírání problémového chování a zneužívání internetu
- řešit podněcování a nábor v klíčových prostředích (věznice, místa náboženského vzdělávání atp.)
- vytvoření mediální a komunikační strategie pro osvětlení politiky EU
- prosazování demokracie, vzdělávání a hospodářské prosperity pomocí programů Unie a členských států
- rozvíjení mezikulturního dialogu
- vytvoření neutrální „slovní zásoby“ pro projednávání těchto otázek
- Pro rozvoj politických reakcí pokračovat ve výzkumu za účelem lepšího porozumění v těchto otázkách

2. ochrana (protect) jedná se zejména o:

- zlepšení zabezpečení pasů Unie – zavedena biometrie
- zřízení Vízového informačního systému (VIS) a druhou generaci Schengenského informačního systému (SIS II)
- analýza rizik na vnějších hranicích Unie pomocí Frontexu

⁸³ PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, s. 231.

- zabezpečení přístavů a námořní bezpečnosti
- schválit evropský program na ochranu kritické infrastruktury
- lépe využívat výzkumní činnosti

3. pronásledování (persue) jedná se zejména o:

- plně využívat Europol a Eurojust a nadále využívat SitCen
- rozpracovat princip dostupnosti informací o vymáhání práva
- znemožnit teroristům přístup ke zbraním a výbušninám
- zastavit financování terorismu
- poskytnout pomoc třetím zemím

4. reakce (respond) jedná se zejména o:

- schválení koordinačních postupů EU pro případ krize
- revidovat právní předpisy o mechanismu Unie pro civilní ochranu
- rozvinout hodnocení rizik jako reakce na útok
- rozvíjet přístupy k poskytování pomoci obětem teroristických činů⁸⁴

Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů

Na zasedání Evropské rady 17. prosince 2004 bylo odsouhlaseno přijetí strategie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů. Evropská unie zde uvádí, že k poražení terorismu je nutné zapojení evropské i mimoevropské veřejnosti, především muslimů.

K této části strategie je připojen Akční plán, kde jsou jak opatření preventivní, tak i represivní. Touto strategií potvrzuje EU své odhodlání zabránit aktivitám osob a organizacím, jež přivádějí lidi k terorismu. Za klíčové oblasti jsou pokládány hlavně média, vzdělávání, integrace a mezikulturní dialog. Strategie je součástí širší strategie EU v boji proti terorismu. Na tuto strategii navazuje Akční plán přijatý v prosinci 2005 který se zaměřoval na preventivní a represivní opatření proti radikalizaci a náboru

⁸⁴ PIKNA, B.: Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie, Linde Praha, Praha 2006, s. 210 – 212

teroristů. Tento plán však není veřejně přístupný a naposledy byl aktualizován v roce 2008.⁸⁵

5.2.2 Právní protiteroristické nástroje EU

Tyto jsou zaměřeny zvláště do oblastí policejní a justiční spolupráce, civilní ochrany a na úsek prevence. Nejdůležitějšími právními nástroji Unie zaměřené na boj s terorismem jsou:

- Europol – Evropský policejní úřad
- Eurojust – Evropská jednotka pro soudní spolupráci
- Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních
- Společné vyšetřovací týmy
- Evropský zatýkací rozkaz (2002)
- Opatření proti praní peněz
- Průmská smlouva (2005)⁸⁶ Opatření proti praní peněz, určení teroristických organizací a teroristů a právní nástroje v oblasti civilní ochrany.⁸⁷

Prvořadým úkolem po 11. září 2001 bylo v rámci Unie dospět k jednotné definici pojmu terorismu pro trestní účely. To se podařilo koncem roku 2001 a za teroristický čin (terrorist act) jsou považována úmyslná jednání s cílem **vážně destabilizovat nebo rozvrátit základní politické, ústavní, ekonomické nebo společenské struktury některé země nebo některé mezinárodní organizace:**

- útoky na život nějaké osoby, které mohou způsobit smrt
- útoky na fyzickou integritu nějaké osoby

⁸⁵ PIKNA, B : Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, str. 386, ISBN 978-80-7380-611-8

⁸⁶ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, s.268, ISBN 978-80-7380-611-8

⁸⁷ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, s.397, ISBN 978-80-7380-611-8

- únosy nebo braní rukojmích
- způsobení rozsáhlého zničení vládního nebo veřejného zařízení, dopravního systému, zařízení infrastruktury včetně informačního systému, pevné plošiny umístěné na kontinentálním šelfu, veřejného místa nebo soukromého majetku, kde je možnost ohrožení lidského života nebo hospodářské ztrátě
- zmocnění se letadel, lodí nebo jiných prostředků osobní/nákladní dopravy
- výroba, držení, opatření, doprava, dodávka, nebo používání zbraní, výbušnin nebo jaderných, biologických či chemických zbraní, také i výzkum a vývoj biologických a chemických zbraní.
- Vypuštění nebezpečných látek či způsobení požárů, výbuchů nebo záplav, důsledkem čehož dojde k ohrožení na lidských životech
- narušení dodávky vody, elektřiny nebo jiného základního přírodního zdroje s návazností na ohrožení lidského života.
- Hrozba spácháním z kterýchkoli výše uvedených činů

Za teroristickou skupinu se považuje:

- strukturovaná skupina více jak dvou osob, která není vytvořena náhodně, nemusí mít stále členy, úlohy pro ně a ani strukturu, je vytvořena na dobu určitou a tato skupina jedná za účelem spáchání teroristického činu.⁸⁸

Europol (European Policy office)

Europol vznikl pro donucovací složky členských států ke zjednodušení a urychlení spolupráce v oblasti přeshraničního zločinu. O jeho založení bylo rozhodnuto Maastrichtskou smlouvou o EU z roku 1993, ale v plném rozsahu zahájil Europol svou činnost v květnu 1999.

Základní klíčové úkoly Europolu jsou:

- shromažďování, uchovávání, zpracovávání, analýza a výměna operativních a jiných informací

⁸⁸ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, s.397, ISBN 978-80-7380-611-8

- bezodkladné informování orgánů členských států o zjištěných souvislostech mezi trestnými činy
- napomáhání vyšetřování v členských státech
- ve zvláštních případech navrhnout orgánům členských států zřídit společné vyšetřovací týmy
- poskytování zpravodajských informací
- vypracování posouzení hrozeb a strategických analýz

Činnost Europolu je zaměřena především na výměnu operativních informací při vyšetřování.

Europol pro svou činnost shromažďování dat, vytvořil počítačový systém (The Europol Computer-System – TECS) složený ze tří základních složek:

- Informační systém (Europol Information System – EIS) -obsahuje především informace k osobám a k trestné činnosti
- Systém analýz (Analytical Work Files – AWF) – shromažďuje a zpracovává osobní i neosobní údaje pro vytváření analýz
- Indexový systém (Interim Information System – IIS – umožní pouze zjištění, zda se konkrétní informace nachází v počítačovém systému, aniž by tento systém umožnil prohlédnutí celého obsahu hledané informace.⁸⁹

V historii Europolu dochází obzvláště po teroristických útocích v Madridu (2004) a Londýně (2005) k postupnému rozšiřování jeho úkolů, kompetencí, ale i klíčových priorit v podobě většího důrazu na získávání odborných znalostí (CEPOL – Evropská policejní akademie). V podstatě jde o širokou škálu společných politik:

1. zajištění informovanosti policejních orgánů a úředníků o evropských otázkách, a o právních systémech jiných členských států

⁸⁹ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8, s.256

2. spolupráce v této oblasti s policejními silami jiných členských států – zejména v příhraničních oblastech
3. sdílení informací s těmito sbory za využití Europolu⁹⁰

Eurojust (The European Union's Judicial Cooperation Unit)

Eurojust je dalším důležitým orgánem v boji proti terorismu. Je to Evropská jednotka pro soudní spolupráci, která vznikla na základě Niceské smlouvy. Eurojust byl založen Radou EU v roce 2003 za účelem posílit pružnost justiční a policejní spolupráce v boji proti závažné trestné činnosti.

Založení Eurojustu je významným krokem vpřed. Jde o novou dimenzi justiční spolupráce především v koordinaci a podpoře soudní spolupráce spojené s vyšetřováním a trestním stíháním závažné přeshraniční a organizované trestné činnosti a to:

- za účasti dvou a více členských států Unie nebo
- členského státu a Evropské komise ([OLAF](http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_7.html#36)) http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_7.html#36 v případech ve spojení s trestnou činností proti finančním zájmům Společenství nebo
- členského státu a třetí země podle dohody, kterou schválila Rada (EU.http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_6.html#30)

Eurojust má stejné kompetence jako Europol, tedy jde o boj proti terorismu, obchod s drogami, padělání, praní špinavých peněz, obchodování s lidmi a trestné činy ovlivňující Evropské finanční zájmy Společenství.

- **Další úkoly Eurojustu:**
- Může ve zvláštních případech žádat dotčené členské státy o zahájení vyšetřování určitých činů a to, kdo tento čin bude lépe schopen vyšetřovat, včetně sestavení společného vyšetřovacího týmu
- zajistí, aby se příslušné orgány vzájemně informovaly o vyšetřování a stíhání

⁹⁰ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8) str. 266

- pomáhá příslušným orgánům při zajišťování co nejlepší koordinace mezi členskými státy pro vyšetřování a stíhání
- napomáhá ve spolupráci příslušných orgánů členských států na základě analýz Europolu
- spolupracuje s Evropskou soudní sítí (ESS) a přispívá ke zlepšení její databáze dokumentů
- může pomáhat Europolu, na základě Europolem provedených analýz a stanovisek
- může zajišťovat logistickou podporu, pomoc v překladu, tlumočení a organizaci koordinačních schůzek.⁹¹

Z Eurojustu je možné na základě Lisabonské smlouvy vytvořit Úřad evropského veřejného žalobce. Konkrétně stanoví, že „ pro boj proti trestným činům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie může Rada zvláštním legislativním postupem formou nařízení vytvořit z Eurojustu Úřad evropského veřejného žalobce. Rada rozhoduje jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu“.⁹² Je třeba podotknout, že Eurojust je institucí se zaměřením pro spolupráci justiční a Europol pro spolupráci policejní. Obě tyto instituce mají ovšem společný cíl, kterým je boj se zločinem.

Úmluva EU o pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy EU

Ačkoli se jedná o nejvýznamnější nástroj EU, tak Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy EU z 29. května 2000 ještě stále nevstoupila v platnost. Účelem Úmluvy je zlepšit spolupráci justice v trestních věcech mezi členskými státy Unie, aniž budou dotčena práva, která chrání osobní svobodu

⁹¹ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8, str. 302

⁹² PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8, str.304

jednotlivce. Žádosti o vzájemnou pomoc a výměnu informací se předávají přímo justičním orgánům, které jsou pro jejich podání a vyřízení místně příslušné. Přitom se nevylučuje ve zvláštních případech možnost kontaktů s ústředními orgány členských států Unie nebo i kontaktů mezi těmito orgány navzájem. Úmluva obsahuje např. ustanovení o krytém vyšetřování, využití agentů, žádosti o odposlech telekomunikačního provozu a institut sledované zásilky, tato ustanovení je nutné aplikovat do národních právních předpisů členských států EU. Součástí úmluvy je Protokol k této úmluvě obsahující některá důležitá procesně právní ustanovení, jako jsou žádost o informace o bankovních účtech nebo bankovních operacích či žádost o sledování bankovních operací. Tato ustanovení jsou transponována do trestních řádů členských států EU.⁹³

Evropský zatýkací rozkaz (EZR)

Byl přijat Radou v červnu 2002 je definován jako „soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát Unie proto, aby jiný členský stát zatkl a předal hledanou osobu za účelem trestního stíhání, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření“ (podle článku 1 rámcového rozhodnutí). Členské státy pak mají povinnost vykonat tento zatykač na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s předmětným rámcovým rozhodnutím.

Jsou však stanoveny právní a věcné důvody pro povinné odmítnutí výkonu zatýkacího rozkazu:

- amnestie
- věk osoby
- překážka ne bis in idem (ne dvakrát o tomtéž – je právní zásada, která zakazuje opakované nárokování žalobcova nároku před soudem. V trestním právu tato zásada znamená, že není možné pachatele za jeden trestný čin stíhat více než jednou. https://iuridictum.pecina.cz/w/Ne_bis_in_idem

Smyslem Evropského zatýkacího rozkazu je maximálně zjednodušit a urychlit

⁹³ PIKNA, B. Policejní akademie ČR, dostupné z: http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_6.html#30

předávání hledaných osob mezi členskými státy. Tato procedura zcela nahrazuje dosavadní multilaterální úmluvy o vydávání (extradice) s příslušnými ustanoveními Schengenské prováděcí úmluvy.

Klady EZR v porovnání s mezinárodním rozkazem:

- proces vydávání (extradice) z jednoho státu do druhého (na úrovni výkonné moci tj. ministrů a vlád) je nahrazen předáváním (surrender) mezi justičními orgány - je tedy vyloučena účast výkonné moci (ministra spravedlnosti) na rozhodování o předání
- zásada vzájemného uznávání – dožádaný orgán nezkoumá trestní řízení, pouze splnění určených podmínek pro realizaci EZR
- omezení zásady oboustranné trestnosti – toto opatření má především hlavní význam z důvodů promlčení trestného činu. Jedná se o činy, které jsou trestné ve všech členských státech, ovšem mají rozdílnou promlčecí lhůtu. Např. „úcast na zločinném spolčení, terorismus, obchod s lidmi, pohlavní zneužívání dětí a dětská pornografie, nedovolený obchod s drogami a psychotropními látkami, nedovolený obchod se zbraněmi, municí a výbušninami, korupce, podvody včetně podvodů postihujících finanční zájmy Unie, právní výnosů ze zločinu, padělání měny včetně eura, počítačová trestná činnost, vražda, těžká újma na zdraví, znásilnění a další trestné činy včetně trestných činů v rámci jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.“⁹⁴
- je možno předat k trestnímu stíhání i vlastního občana – zamezení skrývání se před spravedlností v domovském státě.
- pevné lhůty pro justiční orgány k rozhodnutí o předání - „60 dní od zadržení - s možností prodloužit až o 30 dní; 10 dní, souhlasí-li předávaná osoba) i k samotné realizaci (10 dní od právní moci rozhodnutí o předání) - dochází tak k výraznému zkrácení předávací procedury i k redukci předběžné a předávací

⁹⁴ PIKNA, B.: Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, Linde Praha, Praha 2010, s. 313.

vazby, což znamená menší zásah do práv předávané osoby (při nedodržení lhůty na předání musí být osoba propuštěna)⁹⁵

- zavedení jednotného rámcového formuláře ve kterém jsou upraveny obsah a forma zatykače v elektronické podobě.
- využití Schengenského informačního systému (SIS), který je roven originálu EZR. Pokud dojde k situaci, kdy nelze použít Schengenský informační systém, může dožadující justiční orgán vyzvat k doručení rozkazu Interpol.⁹⁶

⁹⁵ Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/evropsky-zatykaci-rozkaz.aspx>

⁹⁶ PIKNA, B.: Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, Linde Praha, Praha 2010, s. 313.

6 Politika a strategie USA proti terorismu

V září 2002 byla vyhlášena Národní bezpečnostní strategie NSS – The National Security Strategy, která zásadním bezpečnostně-politickým dokumentem období administrativy George W. Bushe v Bílém domě. Zabývá se vymezením hlavních hrozeb, kterým USA v roce 2002 čelí a stanovuje i způsob boje proti nim. Významným faktorem, který má na obsah NBS bezprostřední vliv, je vojenské postavení USA ve světě. Amerika je v tomto ohledu dominujícím subjektem. Eichler doslova tvrdí, že „*po skončení studené války má NBS pevný základ v tom, že USA jsou jedinou vojenskou supervelmocí*“.⁹⁷

Protiteroristická politika USA vychází z několika základních pravidel podle Paula Wilkinsona:⁹⁸

- nevyplnit žádné jejich požadavky a nečinit jim žádné ústupky
- nesmí se s nimi uzavírat žádné dohody, které by jim snížily trest
- jejich stíhání a zatýkání musí být věnováno zvýšené úsilí
- nesmějí v žádném případě uniknout trestu na základě existujícího práva
- musí být přijata tvrdá pravidla pro stíhání států, které teroristům poskytují útočiště, výbušniny, finance a diplomatickou podporu.⁹⁹

NBS v devíti kapitolách vymezuje základní strategické zájmy USA na poč. 21. století:

1. stanovení místa a cílů USA v současném světě

⁹⁷ EICHLER, J.: 2008/3, dostupné z: <https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>

⁹⁸<https://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=https://www.theguardian.com/politics/2011/aug/18/paul-wilkinson-obituary&prev=search>

⁹⁹ DANICS, Š.: Politologické problémy světové politiky III., Praha 4, 2009, str.93

2. zdůraznění základních hodnot
3. důraz na alianční postup proti hrozbě terorismu
4. zájem o řešení nejpálčivějších regionálních konfliktů
5. odhodlání zabránit nepřátelům, aby se zmocnili ZHN, a tak ohrožovali USA nebo jejich spojence
6. ochrana a rozvoj otevřených trhů a volného obchodu
7. rozšiřování sféry otevřených demokratických společností
8. rozvoj spolupráce s ostatními centry světové moci
9. transformace bezpečnostních institucí USA.¹⁰⁰

Strategie představovala průlomový dokument ze tří důvodů:

- důraz na tzv. Preempci (předstižný úder), který má být aplikován ve dvou hlavních situacích:
 - když už nelze uplatňovat odstrašování, protože by nefungovalo. Cílem preemptivních úderů by byly buďto nestátní organizace, nebo tzv. darebácké státy, které logiku odstrašování prostě nepřijímají.
 - nebo když bezpečnostní hrozby spojené s případným použitím ZHN jsou velmi vážné a naléhavé a obsahují potenciál škod nedozírných rozměrů.¹⁰¹

Pojetí preemptivních úderů nejnvýstižněji vyjádřil sám prezident G. W. Bush, když těsně před spuštěním OIF 2003 (Operation Iraqi Freedom) zdůraznil, že „USA na hrozby představované Irákem, jeho arzenálem ZHN a mezinárodním terorismem odpoví okamžitě, protože kdyby je nejprve nechali udeřit, a teprve potom by odpověděli, bylo by to sebevražedné chování“.¹⁰²

¹⁰⁰ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8, str. 368

¹⁰¹ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, ISBN 978-80-7380-611-8, str. 369

¹⁰² EICHLER, J.: Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. stoletíChanges of U.S. National

Preempce, kterou přináší NBS je v americké bezpečnostní politice poměrně inovativní. Eichler říká: „*Silné stránky NBS jsou především rychlé a velice působivé vojenské zásahy na kterémkoli místě současného světa*“

- Druhý ze základních rysů NSS 2002 ve srovnání s předcházejícími dokumenty je důraz na unilateralismus. „Na žádném místě NSS 2002 se nehovoří o úloze OSN a její Rady bezpečnosti ani o významu mezinárodního práva. Tento vyhraněný styl použití (vojenské) síly který je aplikován s přehlížením vztahu k mezinárodnímu právu, normám mezinárodního chování a ke svým spojencům (především Nato), viz prohlášení prezidenta že pokud jde o zajištění vlastní bezpečnosti, USA nepotřebují ničí souhlas“, ¹⁰³ tvrdě kritizoval Philip Gordon z Brookings Institution, který Bushovi vytkl především to, že „vítá ty spojence, kteří se k němu přidají, ale že zároveň s tím není ochoten za jejich podporu platit jakýmikoli kompromisy“¹⁰⁴
- Vyhláší za cíl USA udržet stávající vojenskou převahu nad zbytkem světa, a to na neomezeně dlouhou dobu.

Postoj USA a Přístup Bushovy administrativy ke spojencům lze v jistém smyslu charakterizovat jako „ **zavedení řízené demokracie**“¹⁰⁵ či „**nový unilateralismus**“ - posilování americké moci uplatňováním cílů, které sám stanovuje.¹⁰⁶ Ačkoli je tento postup v rozporu s mezinárodním právem a demokratickými principy, podařilo se po 11. září 2001 zamezit dalším teroristickým útokům na území USA, na rozdíl od Evropy

Security at the Beginning of 21st Century, dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti?highlight=WyJiZXpwZVx1MDEwZ>

¹⁰³EICHLER, J.: Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století Changes of U.S. National Security at the Beginning of 21st Century, dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti?highlight=WyJiZXpwZVx1MDEwZ>

¹⁰⁴ Viz poznámka 102

¹⁰⁵ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, , ISBN 978-80-7380-611-8 , str. 369

¹⁰⁶ Viz poznámka 102

(Madrid, Londýn, Paříž, Brusel..) ¹⁰⁷

Národní strategie boje proti šíření zbraní hromadného ničení

Dalším z důležitých dokumentů vydané za administrativy George Bushe mladšího, byl dokument **Národní strategie boje proti šíření zbraní hromadného ničení** (NSCWMD - National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction) z roku 2002 se poukazuje na změnu prostředí a změnu role ZHN po skončení studené války a kolapsu Sovětského svazu. Pozornost se přesunula z Ruska na takzvané darebácké státy a teroristické organizace. ¹⁰⁸

Vychází z obavy, že existují nebezpečné státy či organizace, které ZHN chápou jako nástroj, který by mohl sloužit k vyvažování konvenční převahy USA a navíc by mohl Spojeným státům znemožnit, aby v oblastech svých životních zájmů zasahovaly v případě agrese proti jejich přátelům a spojencům. ¹⁰⁹

Tzv. „darebácké státy“ („rogue states“) si ZHN opatřují především k agresivním účelům (tj. k jejich použití či k hrozbě jejich použitím v případě nesplnění požadavků) vůči mírumilovným zemím. Případně podporují transnacionální terorismus a organizovaný zločin a z jejich strany není vyloučeno předání zbraní hromadného ničení teroristům. ZHN jsou důležitým definičním kritériem „darebáckých států“, protože do této kategorie jsou obvykle (především ze strany USA) řazeny státy, které chtějí získat do vlastnictví ZHN, podporují mezinárodní terorismus, systematicky utlačují a zneužívají vlastní obyvatelstvo a jejich politika je zaměřena nepřátelsky vůči USA. Mezi nejvýznamnější „darebácké státy“ patří z pohledu USA : Korejská lidově demokratická republika, Irán a Irák. Ty byly označeny za nepřátelské proliferátory a za hrozbu, proti které je nutné zasáhnout. Teroristé mohou ZHN využít jak pro dosažení ideologických anebo náboženských cílů (v současnosti je největší hrozbou možné vlastnictví ZHN islámskými teroristy, zvláště pak sítí al-Kájda), tak i v rámci kriminálního terorismu (vydírání) i patologického terorismu (zabití co největšího počtu lidí pouze pro vlastní uspokojení).

¹⁰⁷ Viz poznámka 104

¹⁰⁸ National Security Strategy 2002 (Národní bezpečnostní strategie USA), dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/155>

¹⁰⁹ Viz poznámka 102

Boj proti těmto nepřátelským proliferátorům měl být postaven na třech pilířích:

1. neproliferační politika
2. aktivní proti-proliferace
3. odstraňování následků ozbrojeného konfliktu za použití ZHN¹¹⁰

NSCWMD 2002 byla schválena v době, kdy Bushova administrativa stupňovala své zahraničně politické aktivity ve třech hlavních směrech.

- Prvním z nich byl tlak na Saddámův režim
- druhým byl silící nátlak na RB OSN (zmocnění „užít všech nezbytných prostředků proti Iráku)
- třetím směrem byl tlak na spojence USA (Bezvýhradná podpora vojenského svržení Saddámova režimu).

Za této situace strategický dokument z prosince 2002 položil rozhodující důraz na odhodlání nasadit vojenské nástroje, kdykoli to podle názoru administrativy bude nezbytné.

Nelze se proto divit, že v následujících letech byly zásadní postuláty dokumentu z roku 2002 stále více posuzovány ve světle v té době už připravované události celosvětového významu, kterou se stala operace Irácká svoboda (OIF - Operation Iraqi Freedom). Pod tímto zorným úhlem se nakonec ukázalo, že oba dokumenty „byly zcela na míru přizpůsobeny Bushovu rozhodnutí jít do války proti Iráku" v březnu 2003.¹¹¹

Národní bezpečnostní strategie 2006

Dalším koncepčním opatřením Bushovy administrativy byl dokument **Národní**

¹¹⁰ Viz poznámka 102

¹¹¹ EICHLER, J.: Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století Changes of U.S. National Security at the Beginning of 21st Century, dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti?highlight=WyJiZXpwZVx1MDEwZ>

bezpečnostní strategie 2006.

Zhoršující se situace v Iráku a Afganistánu v neprospěch celosvětové kritiky USA, nutily Bushovu administrativu, aby začala přehodnocovat svůj přístup k bezpečnostním hrozbám, ke spojencům a k samotným nástrojům bezpečnostní strategie.

Tři roky po ukončení OIF 2003 (Operace Irská Svoboda) představila NSS 2006 dvoupilířovou strategii obsahující nejen vojenské nástroje, ale také demokratizaci zemí, které jsou líhni terorismu. Dalším novým prvkem se stal důraz na diplomacii a na podporu vnitřní přeměny režimů, jež by mohly představovat hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. A v neposlední řadě se prosadilo rozšíření prostoru pro spolupráci se spojenci v NATO, s regionálními organizacemi, a také s nevládními, neziskovými organizacemi (NGOs - Non-Governmental Organizations).

Kromě jiného očividně dochází ke zmírnění unilateralismu, oslabení upřednostňování vojenské síly, s větším důrazem na využívání diplomacie a spolupráce se spojenci v NATO. Ačkoli tento doktrinální dokument otevřel prostor pro postupný návrat k multilateralismu a nezbytnou spolupráci se spojenci, nepřinesl zásadnější přehodnocení Bushovy doktríny.¹¹²

Národní obranná strategie 2008

Posledním zásadním dokumentem Bushovy éry bylo přijetí Národní obranné strategie 2008 (viz dokument Bílého domu z června 2008: National Defense Strategy) které se také říká „Gatesova doktrína“ podle Roberta Gatese, jenž ve funkci ministra obrany USA vystřídal kritizovaného D. Rumsfelda a zůstal v ní i po nástupu 44. prezidenta USA.¹¹³

Zde se objevují první nejvýznamnější změny ve čtyřech hlavních rovinách:

1. přístup k hrozbě mezinárodního terorismu

¹¹² PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, , ISBN 978-80-7380-611-8, str. 370

¹¹³ Viz poznámka 109

2. odklon od militarismu
3. posun k multilateralismu
4. důraz na dlouhodobé preventivní působením

Na rozdíl od předcházejících dokumentů už vůbec nepoužívá pojem Global War on Terror (GWOT). Nahradila jej výrazem „celosvětový boj proti násilné extremistické ideologii, která usiluje o rozvrácení mezistátního systému".¹¹⁴

Velmi důležitým rysem NDS 2008 je odklon od unilateralismu a zejména pak důraz na „široké spektrum partnerů," s nimiž USA chtějí nejen spolupracovat, ale také jim poskytovat všestrannou a rozsáhlou pomoc při zajišťování dlouhodobé bezpečnosti. V určitém směru se tato strategie blíží k přístupu Unie, který hovoří o příčinách nestability v konfliktních zemích a jejich projevech.

Zaměření na preventivní působení je v NDS 2008 spojeno s dalším novým výrazem: „grievancies" (křivdy). Jde o nejrůznější nespravedlnosti, které se na různých místech světa projevují v ekonomickém, sociálním i politickém uspořádání. NDS 2008 vytyčuje za cíl tyto křivdy nejprve pochopit a potom je i odstraňovat, protože velmi často jsou hlavní příčinou vzbouřeneckých nebo dokonce teroristických aktivit. Smyslem napravování křivd je znemožňovat, aby jich pro své účely zneužívali extremisté.¹¹⁵

Strategické dokumenty schválené administrativou prezidenta Baraca Obamy

„Jedním ze základních pilířů bezpečnostně-politického uvažování nového amerického prezidenta je vize světa bez jaderných zbraní, kterou převzal od čtyř bývalých vysokých činitelů americké politiky. [12] Byli jimi Georgie Schultz (ministr zahraničí USA v letech 1982-1989), Henry Kissinger (ministr zahraničí USA v letech 1973-1977), William Perry (ministr zahraničí USA v letech 1994-1997) a Sam Nunn

¹¹⁴ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, , ISBN 978-80-7380-611-8, str. 370

¹¹⁵ Viz poznámka 109

(velmi vlivný demokratický senátor v letech 1972-1997)¹¹⁶.

Naprosto prvním krokem s cílem vize „světa bez jaderných zbraní“ byla jednání s Ruskou federací za snížení počtu jaderných hlavic i jejich nosičů. Nejaderné státy totiž od samého skončení studené války kritizovaly USA a RF za to, že po jiných chtějí, aby si jaderné zbraně nepořizovaly, ale samy naopak svůj arzenál bez ustání kvalitativně zdokonalovaly. Prezident Obama se tím tak stal prvním státníkem, který na tyto oprávněné výhrady zareagoval a který ke stejnému přístupu vyzval nejvyšší činitele druhého nejsilnějšího člena jaderného klubu, tedy Ruské federace.¹¹⁷

Po nástupu prezidenta Baracka Obamy byly přijaty v roce 2010 dva nové doktrinální dokumenty:

- nová jaderná strategie USA - Nuclear Posture Review 2010 (NPR 2010)
- nová národní bezpečnostní strategie (NSS 2010)

NPR 2010 vytyčila pět klíčových cílů:

1. prevence proliferace jaderných zbraní a jaderného terorismu
2. snížení úlohy jaderných zbraní v bezpečnostní strategii USA
3. udržení věrohodnosti odstrašování na regionální úrovni
4. udržení věrohodnosti odstrašování strategické úrovni
5. zajištění bezpečnosti jaderných arzenálů

NSS 2010 dále kritizuje předchozí administrativy co se týče úlohy vojenské síly:

¹¹⁶ Viz poznámka 109

¹¹⁷ EICHLER, J.: Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století Changes of U.S. National Security at the Beginning of 21st Century, dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti?highlight=WyJiZXpwZVx1MDEwZ>

- americká armáda je rozmístěna na mnoha místech světa
- neúměrně vysoké náklady
- vedoucí úloha USA ve světě je až příliš ztotožňována s vojenskou silou
- nepřátelé USA toho zneužívají k vrážení klínů mezi USA a ty země, které sdílejí stejné hodnoty.¹¹⁸

Právě tato „nová národní bezpečnostní strategie“ upřednostňuje diplomacii před vojenskými operacemi, ke kterým může dojít pouze tehdy, pokud budou vyčerpány všechny mírové možnosti řešení konfliktu. Také by podle této nové strategie mimo jiné, mělo dojít k reformě armády, která se bude více specializovat na protipovstalecké a stabilizační operace.¹¹⁹

¹¹⁸ Viz poznámka 115

¹¹⁹ PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie, Plzeň 2016, , ISBN 978-80-7380-611-8, str.371

7 Srovnání protiteroristických strategií USA a EU

V předchozích kapitolách byl shrnut přístup boje proti globálnímu terorismu jak ze strany EU, tak ze strany USA. Většina bezpečnostních hrozeb EU, a stejně tak i USA, leží mimo hranice domácího území a tam je také nutno zacílit dané aktivity. Je nutno podotknout, že nasazení vojenských sil proti teroristům mimo hranice EU, musí být vždy schváleno Radou bezpečnosti OSN. Pokud se zaměříme na výčet hrozeb v EBS a NBS, lze nalézt čtyři shodné oblasti zájmu.

- zhroucené státy
- terorismus
- šíření ZHN
- regionální konflikty

Právě tyto jsou zmíněny v obou dokumentech a z hlediska důležitosti jsou na vrcholu pozornosti jak v EU, tak v USA. Kombinace těchto hrozeb je rovněž považována za primární nebezpečí.

- Eichler vymezuje v rámci EBS dvě základní roviny dokumentu, rovinu analytickou (rozbor mezinárodní bezpečnostní situace a vymezení nejzávažnějších hrozeb) a koncepční (konkrétní přístupy a strategie)¹²⁰

Obě strategie v úvodu shodně zmiňují rozdílnost bezpečnostního prostředí na počátku 21. století ve srovnání s riziky, která plynula z období studenovělečného konfliktu. Vnímají měnící se povahu hrozeb a nutnost reagovat na nové podněty změnou bezpečnostně-strategických aktivit odpovídajících moderním výzvám a cílům. USA i EU vidí do jisté míry jako závažné hrozby přicházející z vnějšího prostředí a shodují se i na nutnosti preventivního jednání s cílem zamezit budoucímu boji proti vzniklým nebezpečím. Konkrétní typy daného jednání, tedy ona koncepční rovina, však již podobně shodě nepodléhají a USA i EU zde přicházejí se dvěma rozdílnými přístupy čelení moderním bezpečnostním hrozbám, z nichž každý má své nesporné přednosti, ale

¹²⁰ EICHLER, J.: 2004/9, dostupné z: <https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>

také větší či menší úskalí. Prvním přístupem je válka proti terorismu a druhým je boj proti této naléhavě bezpečnostní hrozbě.¹²¹

„USA a EU mají stejné priority, ale odlišné způsoby jejich dosahování“¹²²

Strategické cíle definované EBS, jsou dvěma základními principy evropského přístupu budování zóny bezpečnosti a stability okolo EU a podpora efektivního multilateralismu. To souvisí s šířením demokratických a tržních principů do třetích zemí, podporou lidských práv a tlumení extrémistických proudů v méně stabilních regionech. Rovněž NBS vnímá do určité míry tyto hodnoty jako jednu ze svých priorit a cestu ke větší stabilitě a globální bezpečnosti. Způsob budování těchto bezpečných zón se však z pohledu EU i USA liší. Evropa, využívá především tzv. soft power, tzn. že prosazuje spíše dlouhodobější způsob implementace daných hodnot ve třetích zemích. Americký přístup přichází s regime change policy, který nutně souvisí s vojenským zásahem v dané oblasti. Toto je sice značně efektivnější, avšak z hlediska stanovených cílů krátkodobé.

Jedním z hlavních rozdílů mezi NBS a EBS v boji proti bezpečnostním hrozbám je to, že pro veškeré vojenské operace v rámci EBOP je podmínkou pro EBS nutný mandát RB OSN. Naproti tomu, že i přes časté zmínky o žádoucí spolupráci USA s jejich partnery není v NBS zmíněna podmínka souhlasu mezinárodního společenství k případným americkým intervenčním aktivitám.¹²³

Eichler zmiňuje jako jeden z významných determinantů NBS fakt, že USA jsou celosvětovým premiantem co do vojenské vyspělosti a svými kapacitami a celkovými možnostmi se jim mohou ostatní státy jen těžko rovnat¹²⁴. A právě to má vliv na zvolenou strategii, která s unilaterálními řešeními počítá.

Eichler dále uvádí, že názorově nejednotná a mnoha zahraničně-politickými

¹²¹ EICHLER, J.: dostupné z: <http://www.obranastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/jak-dal-v-boji-proti-globalnimu-terorismu.html#.WN4cbB-YE8o>

¹²² EICHLER, J.: 2004/254, dostupné z: <https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>

¹²³ Dostupné z: <https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>

¹²⁴ EICHLER, J.: 2008/2, dostupné z: <https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>

orientacemi protkaná Evropa má princip multilateralismu zakořeněn už ve svém fungování, a to má bezesporu vliv i na celkové směřování a priority EU v její zahraniční a bezpečnostní politice.

Ve spojení se sebestřetnou politikou použil Z. Brzezinski výraz „teologizace hrozby terorismu“ kde díky mesiášskému komplexu USA, je boj proti GT prezentován jako boj Dobra se Zlem a válka i politika, je pokračováním morálky jinými prostředky.¹²⁵

Podle Eichlera dala EU schválením vlastní bezpečnostní strategie jasně najevo své odhodlání vystupovat jako svého druhu velmoc, která klade důraz na globální přístupy k zajišťování bezpečnosti, a proto svou bezpečnostní strategii nekoncepuje jako doktrínu vojenské intervence. Zřetelně se tak odlišila od USA, neboť „nesdílí americkou ideologii rogue states a osy zla, ani její posedlost vojenskými technologiemi jakožto odpovědí na nové hrozby“. Klade naopak větší důraz na preventivní politické a ekonomické působení a na politické řešení konfliktů. Neexistence unijní armády může být vyložena jako pozitivum, neboť oslabuje vnímání EU ostatními státy jako potenciálního agresora a staví Unii do pozice vhodného mediátora. Nesporným pozitivem unijního přístupu je jeho holistický pohled na problematiku kladoucí důraz na prevenci, který se snaží vycházet z pochopení pohnutek terorismu. EU se nezdiskreditovala praktickým nasazením svých aktérů, a silnou stránku evropské politiky tak představuje její nekontroverzní image, k níž zároveň přispívá odpor k militarismu a důraz na multilateralismus, resp. na prevenci a kooperaci nejen s těmi státy, odkud teroristická hrozba přichází. K zachování dobrého jména Unie nemalou měrou přispívá snaha o dodržování mezinárodního práva, základních lidských práv a snaha vyvážit zajištění bezpečnosti běžného obyvatelstva se zachováním jejich soukromí.

EU oproti USA zaostává ve všech ukazatelích vojenské síly jako je pozemní vojsko, letectvo, námořnictvo, tak prostředky pro přepravu vojsk, nebo speciální síly.¹²⁶

Je jí vytýkáno nedostatečné financování protiteroristické politiky, neexistence unijní armády a vojensko-technická zaostalost armád členských států. EU věnuje

¹²⁵DANICS, Š.: Politologické problémy světové politiky III., Praha 4, 2009, str. 93

¹²⁶EICHLER, J.: Mezinárodní bezpečnost v době globalizace, Praha 2009, str. 115

výrazně nižší výdaje na obranu než USA, disponuje menším množstvím nejmodernějších zbraňových systémů, a má tedy skromnější ambice¹²⁷. Kritizována je také dobrovolnost případného nasazení armád; v praxi se tak může projevit rozdíl mezi připraveností a vůlí ozbrojené složky použít. Obecně je ovšem přijímán názor, že v boji proti terorismu jsou vojenské prostředky – tanky nebo rakety – neúčinné.

Pokud lze jednoduše a stručně sumarizovat, co mají EBS a NBS společného a v čem se navzájem liší, je nutno zmínit téměř stoprocentní shodu ve vymezení bezpečnostních hrozeb a charakteristice bezpečnostního prostředí na počátku 21. století

¹²⁷ EICHLER, J: Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011, str. 174

Závěr

V současné době se s terorismem setkáváme čím dál tím častěji a je patrné, že tomu nebude jinak ani v nejbližších dnech.

Teroristé operují po celém světě, není tedy zřejmé, kdy a na jakém území světa zaútočí a také jaký způsob činu užijí. Toto jednání by nemělo být překážkou v úsilí v boji proti terorismu. V tomto směru by bylo přínosné, aby země jako je Amerika, Čína, Rusko, ale i mnohé další spojily své síly, znalosti a zkušenosti a stupňovali boj proti terorismu. Jde zde především o lidské životy, proti kterým jsou teroristické útoky nejčastěji vedeny. Teroristům, jde tedy převážně o to, aby svým násilným jednáním v obyčejných lidech vzbudili strach. Většinou pocházejí z řad islamistů, kteří svým jednáním obhajují svoji víru.

Po prostudování co největšího množství odborné literatury k danému tématu, jsem dospěl k závěru, že problematika terorismu je nejen velice obsáhlá, ale i názory, které se týkající této problematiky se velice různí. Mé konstatování bych podepřel samotnou neexistencí všeobecně uznávané a platné definice terorismu mezi odbornou veřejností. Bez univerzální definice je obtížné formulovat mezinárodní smlouvy k potírání terorismu či vyvíjet protiteroristické politiky a strategie. Ovšem i přesto je důležité proti terorismu bojovat společně.

Praxe dokázala, že institucionální a sociální vzorce nelze aplikovat napříč kulturami a vnucování demokracie je kontraproduktivní. Podle mého názoru nelze zamezit vzniku teroristických skupin a organizací či dokonce terorismus zcela eliminovat. Domnívám se však, že vhodnou prevencí, obzvláště v kritických regionech, je částečné snížení počtu rekrutovaných jedinců do teroristických organizací.

K vytvoření dostatečně silné protiteroristické strategie a schopnosti předvídat další kroky musí relevantní aktéři, tedy EU a USA pochopit především motivy teroristů. Projevy terorismu ovlivňují, jak už jsem výše zmiňoval, každého z nás, a to přinejmenším v podobě obav z možného teroristického útoku.

Teroristé jsou více a více agresivní, brutální a mohou se vyskytnout opravdu kdekoliv. Fakt, že nejsou svázáni žádnými normami jak morálními, právními či etnickými, jim nebrání použít i zbraně hromadného ničení, ačkoli stále přetrvává užití zbraní konvenčních. Ovšem kombinace právě těchto konvenčních zbraní s kybernetickým útokem by mohla mít nedozírné důsledky a momentálně představuje

pravděpodobnější hrozbu než užití ZHN.

V průběhu zpracování mé bakalářské práce vyplynuly na povrch další a další problémy a témata, která jsou velmi závažná a v souvislosti s terorismem nezanedbatelná, ovšem jejich řešení by přesahovalo rámec této práce.

Zde je vhodné uvést, že teroristé využívají nejmodernější techniky jako například internetové sítě, přes které plánují a koordinují akce, propagují svá hnutí, verbují nové přívržence. Dále pomocí internetu vzdělávají a vycvičují nové teroristy a organizují kybernetické útoky.

Ze vzájemného srovnání strategických dokumentů a v nich formulovaných cílů vyšla EU lépe než USA díky jejímu propracovanějšímu a místy vhodnějšímu vymezení. Unie na obecné rovině také přijímá větší množství dokumentů, a tedy i operativních cílů, k nimž se vztahují zejména Akční plány boje proti terorismu. Faktem ale zůstává, že v průběhu psaní mé práce, právě v Evropě teroristé mnohokrát zaútočili, během těchto útoků přišly o život desítky civilistů.

Naopak při komparaci aktérů a prostředků užitých v boji proti terorismu by spíše zvítězily USA díky technologickému náskoku, vysoké akceschopnosti bojových jednotek i celého systému a jasnému rozdělení zodpovědnosti aktérů. Kromě kvality armády dosahují USA vyšší úrovně mezi zpravodajskými složkami, a právě tato kombinace jim přináší prvenství v otázce fyzické likvidace teroristů.

Paradoxní výhodou EU je neexistence unijní armády, jež Unii umožňuje vystupovat jako mediátor, k čemuž dopomáhá nekontroverzní image bez trhlin způsobených nevhodným užitím vojenské síly. Lze tedy učinit „kompromisní“ závěr, že boj s terorismem nelze vyhrát pouze nějakou silovou vojenskou akcí a je třeba jej pojímat jako dlouhodobé působení prostředků nevojenských (policejních a zpravodajských), diplomatických a ekonomických.¹²⁸

¹²⁸ PIKNA, B.: Policejní akademie ČR- Bezpečnostní politika Evropské unie (na pozadí bezpečnosti globální), Praha, dostupné z: http://www.polac.cz/eu/bp_eu.pdf

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. AREND, H., BOWDEN, B., DAVIS, M. T., Terror, From Tyrannicide to terrorism, University of Queensland Press, 2008, 363 s. ISBN 9780702235993.
2. ANDREW T.H. THAN, A Handbook of Terrorism and Insurgency in Southeast Asia. Edward Elgar Publishing, 2009. 520 s. ISBN 978-1848447752.
3. BABÁČEK, M., 11.září a tajné služby, promyšlený podvod. VŠEŇ-Grimmus, 2010. 256 s. ISBN 978-80-87461-00-6.
4. DANICS, Š., Politologické problémy III. Praha, 2009. 105s. ISBN 978-80-7251-295-9.
5. EICHLER, J: Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011, 216 s. ISBN 978-80-246-1956-9.
6. EICHLER, J., Mezinárodní bezpečnost v době globalizace. Praha – Portál, 2009. 328 s. ISBN 978-80-7367-540-0.
7. FLETCHER, G.P., Romantics at War: Glory and Guilt in the Age of Terrorism. Princeton University Press, 2009. 272 s. ISBN 9781400825172.
8. HELLMICH, Ch., Al-Qaeda: From Global Network to Local Franchise (Rebels). London – Zed Books, 2011. 224 s. ISBN 978-1848139084.
9. HOBBSAWN, E., Globalizace, demokracie a terorismus. Praha, 2009. 133 s. ISBN 978-80-2001-1725-3.
10. HOFFMAN, B., Inside Terrorism (revised and expanded edition); New York: Columbia University Press; 2006; 415 s. ISBN 0-231-12968-0.
11. KOTLÁN, P., Demokracie ve stínu. Institut vzdělávání Sokrates, 2013. 169 s. ISBN 80-86572-07-2.
12. KROPÁČEK, L., Duchovní cesty islámu. Praha – Vyšehrad, 2003. 312 s. ISBN 80-7021-613-1.
13. KUČEROVÁ, I. Evropská Unie: Hospodářské politiky EU, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha 2008. 348 s. ISBN 978-8074001222.
14. MAKARIUSOVÁ, R., Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy. Praha

- Metropolitan university Prague press, 2013. 183 s. ISBN 978-80-86855-95-0.
15. MAREŠ, M., Terorismus v ČR. Centrum strategických studií, 2005. 480 s. ISBN 80-903333-8-9.
16. MATOUŠEK, J., BENEDÍK, J., LINHART, P., CBRN: Biologické zbraně. Ostrava - Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. 186 s. ISBN 978-80-7385-003-6.
17. MENDEL, M., Džihád. Islámské koncepce šíření víry. Brno – Atlantis, 2010. 356 s. ISBN 978-80-7108-316-0.
18. PIKNA, B., Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv. Praha – Linde a.s., 2002. 470 s. ISBN 80-7201-383-1.
19. PIKNA B., Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy. Praha - Linde Praha a.s. 2010. 422 s. ISBN 978-80-7201-813-0.
20. PIKNA, B., Mezinárodní terorismus a bezpečnost EU. Praha – Linde Praha a.s., 2006. 399 s. ISBN 80-7201-615-6.
21. PIKNA, B., Vnitřní bezpečnost v právu a politice EU. Plzeň – Aleš Čeněk s.r.o. 2016. 432 s. ISBN 978-80-7380-611-8.
22. PROROK, V., LUPTÁK, M., Politické ideologie a teorie. Plzeň – Aleš Čeněk s.r.o., 2011. 414 s. ISBN 978-80-7380-264-6.
23. RATNER, S., Accountability for Human Rights Atrocities in International Law, Oxford, 2009. 536 s. ISBN 978019954667110. ROBEJŠEK, P. a spol. Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén. Příbram, 2004. 83 s. ISBN 80-86547-33-7.
24. RYŠ, G., Inkvizice. Překlad Milan Moravec. Praha - Mlada fronta, 2004. 120 s. ISBN 80-204-1089-9.
25. ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R., Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
26. SCHMID, A. P., JONGMAN, A. J.; Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories & literature; New Jersey: Transaction; 2005; 380 s. ISBN 978-1412804691.
27. SMOLÍK, J., ŠMÍD, T., Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21st. Brno – MN Mezinárodní politologický ústav, 2010. 276 s. ISBN 978-80-210-5288-8.

28. STRMISKA, M., Terorismus a demokracie. Brno, 2001. 102 s. ISBN 80-210-2755-X.

29. VESELICKIJ, A.A., Komu slouží terorismus. Praha, 1982. 155 s. ISBN 73/203-21-8.21.

30. WEIMANN, G. Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges. United States Institute of Peace Press; 1 edition, 2006. 325 s. ISBN 978-1929223718.

31. ZEMAN, J., Terorismus historicko-psychologická studie. Praha – nakladatelství Triton, 2002. 165 s. ISBN 80-7254-305-9.

Elektronické zdroje

1. Bezpečnostní informační služba: vnitřní zpravodajská služba České republiky [online]. 2010 [cit. 2017-03-01]. [online]. Terorismus. Dostupné z WWW:<<http://www.bis.cz/terorismus.html>>.

2. BEZPEČNOSTNÍ RIZIKO – EKOTERORISMUS, Vznik a vývoj ekoterorismu. [online]. 2009 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z WWW: <http://www.bezpecnost.estranky.cz/clanky/bezpecnostni-riziko/ekoterorismus.html>.

3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 1699 s. Dostupné z WWW: <<http://dictionary.cambridge.org/>>. ISBN 978-0-521-71266-8.

4. EICHLER, J., Bezpečnostní strategie EU a USA. 2008/3, [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <<https://www.valka.cz/13763-Bezpecnostni-strategie-EU-a-USA-I-Charakteristika-spolecne-prvky-a-zasadni-rozdily>>.

5. EICHLER, J., MEZINÁRODNÍ VZTAHY, 3/2006. Dostupné z WWW: <<https://mv.iir.cz/article/view/224/260>>.

6. EICHLER, J.: Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. stoletíChanges of U.S. National Security at the Beginning of 21st Century. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti?highlight=WyJiZXpwZVx1MDEwZ>>

7. HODNÝ, J., Islamisté online. [online], 2009. [cit. 2017-04-14]. Dostupné z WWW:< <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/islamiste-online>>.

8. KAŇKOVÁ, J., Špinavá bomba. [online]. [cit. 2017-02-05]. URL:

<http://toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=31>.

9. KASÍK, P., Je to ještě horší. NSA sleduje prakticky všechno, co hledáte na internetu. [online], 2013. [cit. 2017-06-11]. Dostupné z WWW: http://technet.idnes.cz/nsa-a-edward-snowden-0qa/sw_internet.aspx?c=A130801_093521_sw_internet_pka.

10. MARKOFF, J., Pentagon Plans a Computer System That Would Peek at Personal Data of Americans. The New York Times [online]. November 9, 2002, [cit. 2017-02-12]. Dostupný z WWW: <http://www.nytimes.com/2002/11/09/politics/09COMP.html>.

11. MINISTERSTVO VNITRA ČR, Typologie terorismu, [online]. 2009 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/typologie.aspx>.

12. PIKNA, B., Policejní akademie ČR. [online], 2005. [cit. 2017-06-03]. Dostupné z WWW: < http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_6.html#30>.

13. SMITH, S. P. et al. 2000. Independent Review of the Carnivore System – Final Report. [online]. [citováno 2017-02-12]. s. 8. Dostupné z WWW: https://epic.org/privacy/carnivore/carniv_final.pdf.

14. Všeobecná deklarace lidských práv a svobod: čl. 19. [cit. 2017-04-24]. Dostupný z WWW: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf.7.

WARNER, B., Statistical Islam - A political ideology - not a religion. In: The muslim issue [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z WWW: <https://themuslimissue.wordpress.com/2012/11/04/statistical-islam/>.

15. ZEMĚ PŘEDEVŠÍM, Earth Liberation Front ELF-Fronta za osvobození země. [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z WWW: <https://zemepredevsim.noblogs.org/obecne-info/earth-liberation-front/>.

Ostatní zdroje

1. PROUZA, Z., HEJDOVÁ, J., LIŠČÁK, P., Zhodnocení možnosti radiologického útoku a připravenost Hasičského záchranného sboru České republiky. Časopis MV GŘ HZS "112". GŘ HZS ČR. Praha: 2004. roč. 3. č. 9.

Seznam příloh

Příloha I - Dotazníkové šetření

I. Dotazníkové šetření

Dotazník

(Určený k výzkumu v bakalářské práci na téma „Globální terorismus“)

1. Věk:

- a) 19 – 25 let
- b) 26 – 40 let
- c) 41 a více let

2. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) vysokoškolské
- b) středoškolské s maturitou
- c) středoškolské (výuční list)

4. Odkud se nejčastěji dozvídáte o terorismu:

- a) z televize
- b) na internetu
- c) od přátel (ve společnosti)

5. Četli jste někdy literaturu o terorismu:

- a) ano
- b) ne

6. Slyšeli jste někdy o globálním terorismu (popř. víte, co tento pojem znamená):

- a) ano
- b) ne

7. Víte, od kdy se pojem „globální terorismus“ používá:

- a) 19. – 20. století
- b) 21. století
- c) nevím

8. Na který nejstarší teroristický útok si vzpomenete:

- a) do roku 2000
- b) 11. září 2001
- c) po roce 2001

9. Myslíte si, že uzavření hranic států může ovlivnit bezpečnost ve státě:

- a) ano
- b) ne
- c) možná

10. Zažili jste někdy teroristický útok na vlastní kůži:

- a) ano
- b) ne

11. Myslíte si, že bychom se měli obávat teroristického útoku v ČR:

- a) ano
- b) ne

12. Domníváte se, že jsou bezpečnostní složky státu dostatečně připraveny na boj proti terorismu:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

13. Kdo stojí nejčastěji za teroristickými útoky v současnosti:

- a) islámský stát
- b) strana kurdských pracujících – PKK
- c) al-Kaida

14. Proč si myslíte, že dochází k teroristickým útokům:

- a) pachatelé jsou ovlivněni svou vlastní vírou
- b) pachatel je psychicky nemocný
- c) pachatel se mstí

15. Kdo častěji páchá teroristický útok:

- a) muži
- b) ženy

16. Domníváte se, že protiteroristická politika EU je dostatečně razantní:

- a) ano
- b) ne

17. Myslíte si, že na protiteroristickou politiku našeho státu bychom měli vynakládat více finančních prostředků:

- a) ano
- b) ne

I.I. Výsledky dotazníku

Výsledky dotazníku

	a	b	C
otázka č. 1	8	72	0
otázka č. 2	76	4	X
otázka č. 3	20	56	4
otázka č. 4	36	36	8
otázka č. 5	16	64	X
otázka č. 6	56	24	X
otázka č. 7	16	32	32
otázka č. 8	28	44	8
otázka č. 9	60	0	20
otázka č. 10	0	80	X
otázka č. 11	44	36	X
otázka č. 12	24	52	4
otázka č. 13	64	4	12
otázka č. 14	56	8	16
otázka č. 15	76	4	X
otázka č. 16	4	76	X
otázka č. 17	60	20	X

I.II. Cíle dotazníku

Cílem dotazníkového šetření bylo, zjistit jaká je informovanost o terorismu, zda respondenti znají základní informace o terorismu a zda je bezpečnostní politika v ČR a EU razantní.

Úvodem bych rád vymezil mou hypotézu, domnívám se, že většina respondentů budou muži, jelikož dotazníkové šetření bylo prováděno u respondentů z řad Policie České republiky z Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje, konkrétně ze speciální pořádkové jednotky, k jejímž úkolům patří teroristická problematika. Tato jednotka je složená převážně z mužského pohlaví.

Dále předpokládám, že většina dotazovaných nebude vědět, co znamená pojem globální terorismus, usuzuji tak proto, že i já sám jsem si tento pojem musel nejdříve objasnit. V další otázce jsem se zabýval tím, odkud se lidé o terorismu dozvídají nejčastěji, tady myslím, že nejvíce dotazovaných zakroužkuje možnost b, a to z internetu. Moderní technika, kterou má každý po ruce má i své výhody, aktuálně nás informuje téměř o všem, tedy i o terorismu.

Na závěr mé hypotézy bych ještě rád uvedl můj předpoklad u otázky č. 16 (Domníváte se, že protiteroristická politika EU je dostatečně razantní?) Myslím si, že tato otázka rozdělí dotazované na dva tábory. Půlka, tak zvaných odpůrců Evropské unie, budou mít za to, že rozhodně razantní není, a že i to má za následek teroristické útoky dnešní doby. Na druhé straně tu budou lidé, kteří EU fandí a věří, že její protiteroristická politika je dostatečně razantní.

Dotazníkové šetření probíhalo v termínu od 1. února 2017 do 28. února 2017. Dotazník byl respondentům podán ve vytištěné podobě. Obsahoval 17 uzavřených otázek a všechny dotazníky se mi vrátili vyplněné.

I.III.I Respondenti

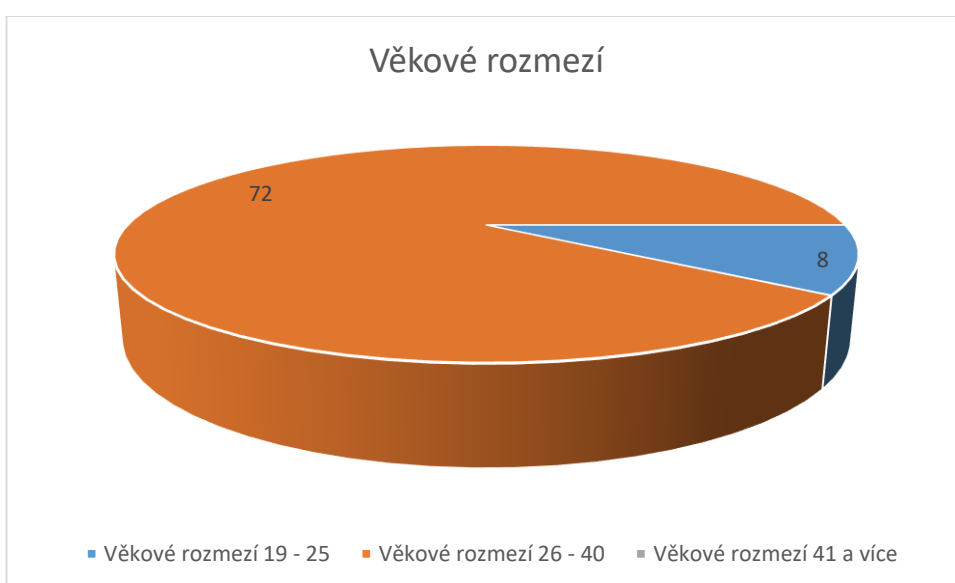
Celkem bylo osloveno 80 lidí, všichni dotazovaní byli z řad Policie České republiky z Krajského ředitelství Ústeckého kraje. Všichni respondenti dotazník vyplnili a odevzdali.

Otázka č. 1 byla zaměřena na věkové rozhraní, které bylo rozděleno do třech kategorií. První kategorie 19-25 let, druhá kategorie 26-40 let a třetí kategorie 41 a více let.

Tabulka č. 1 – Věkové rozmezí – zdroj vlastní

Věkové rozmezí			
	19 - 25	26 - 40	41 a více
počet respondentů	8	72	0
v %	10	90	0

Graf č. 1 – věkové rozmezí – zdroj vlastní

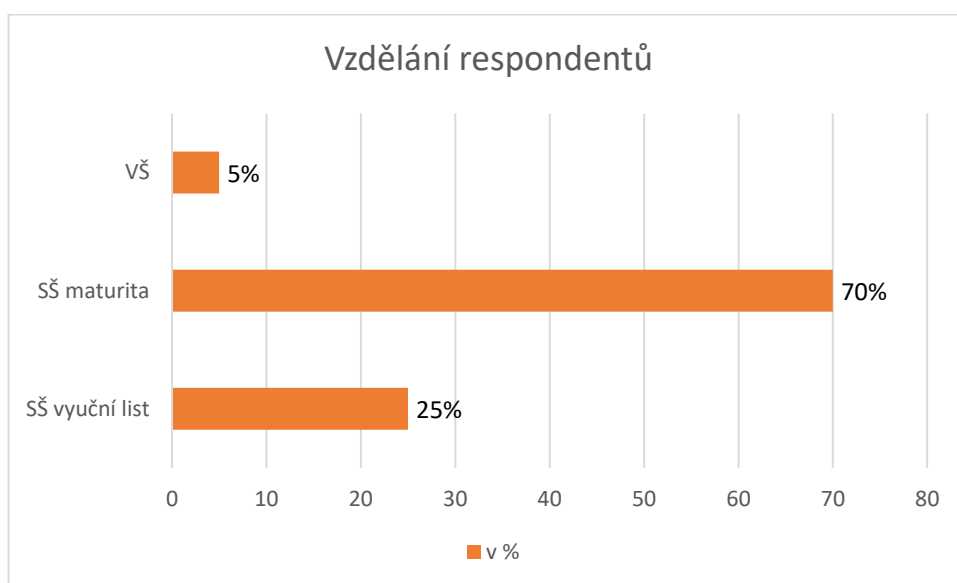
Otázka č. 2 byla směřována na pohlaví respondentů. Z 80 dotazovaných bylo 76 mužů a 4 ženy.

Dále bylo zařazeno dosažené vzdělání dotazovaných, **což byla otázka č. 3**. Dosažené vzdělání bylo rozděleno do třech kategorií. První kategorie vysokoškolské vzdělání, druhá kategorie středoškolské vzdělání s maturitou a třetí kategorie středoškolské vzdělání s výučním listem.

Tabulka č. 2 – nejvyšší dosažené vzdělání respondentů – zdroj vlastní

Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů			
	SŠ vyučň list	SŠ maturita	VŠ
počet respondentů	20	56	4
v %	25	70	5

Graf č. 2 – nejvyšší dosažené vzdělání – zdroj vlastní

I.III. Výstupní informace z dotazníku

V této části budou podrobně představeny výsledné informace, které vzešly z dotazníkového šetření.

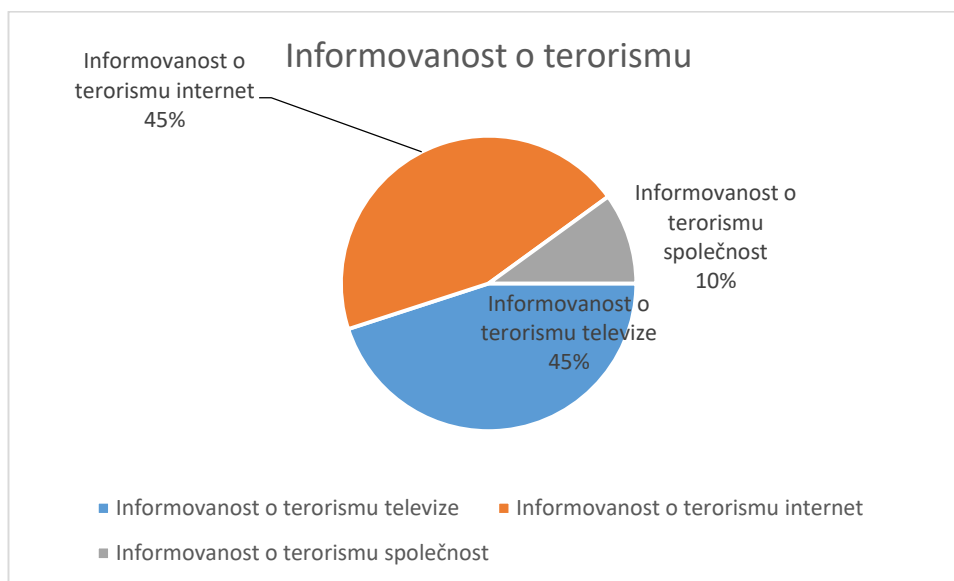
I.III.I. Obecná informovanost o terorismu

Zde budou představeny výstupní informace, které vzešly z obecné části dotazníku. Bylo zde dotazováno, kde se nejčastěji informujeme o terorismu. Dále na jaký nejstarší teroristický útok si pamatujeme, od kdy je používán pojem globální terorismus a další.

Tabulka č. 3 – informovanost o terorismu – zdroj vlastní

Informovanost o terorismu			
	televize	internet	společnost
počet respondentů	36	36	8
v %	45	45	10

Graf č. 3 – informovanost o terorismu – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Z odpovědí na **otázku č. 4** (Odkud se nejčastěji dozvídáte o terorismu) vyplývá, že o terorismu se lidi nejčastěji dozvídají z televize (45%) a internetu (45%), naopak ze společnosti, od přátel je tato informovanost malá (10%).

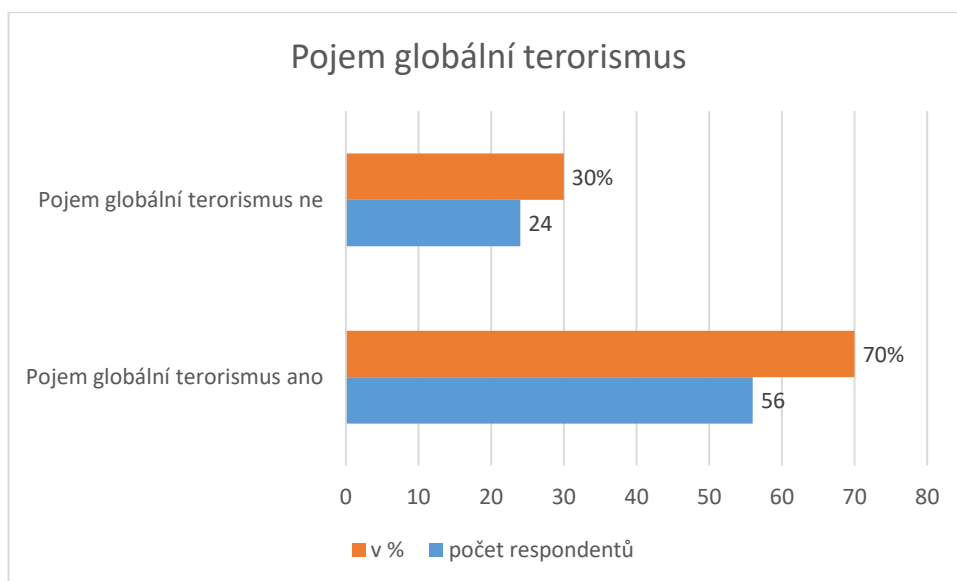
Otázka č. 5 byla zaměřena na respondenty, zda vůbec někdy četli nějakou literaturu o terorismu. Z 80 dotazovaných jich 16 uvedlo, že četlo, zbylých 54 nečetlo.

Další otázka byla, zda dotazovaní vůbec někdy slyšeli o globálním terorismu, popř. co tento pojem znamená (**otázka č. 6**).

Tabulka č. 4 – pojem globální terorismus – zdroj vlastní

Pojem globální terorismus		
	ano	ne
počet respondentů	56	24
v %	70	30

Graf č. 4 – pojem globální terorismus – zdroj vlastní

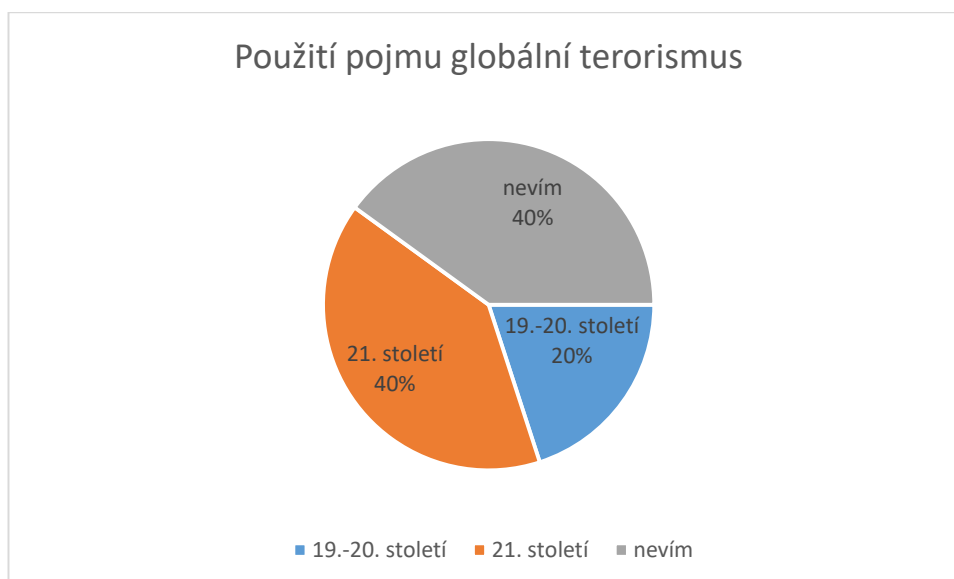
Interpretace grafu: V grafu máme znázorněno, že 24 z dotazovaných nikdy neslyšeli o globální terorismu, popř. vůbec neví, co tento pojem znamená. V procentuálním vyčíslení se jedná o 30% dotazovaných, což není zanedbatelné číslo. Dále je znázorněno, že 56 dotazovaných o globálním terorismu už někdy slyšelo, v procentuálním vyčíslení se jedná o 70% dotazovaných.

Otázka č. 7 - Víte, od kdy se pojem „globální terorismus“ používá:

Tabulka č. 5 – použití pojmu globální terorismus – zdroj vlastní

Použití pojmu globální terorismu			
	19.-20. století	21. století	nevím
počet dotazovaných	16	32	32
v %	20	40	40

Graf č. 5 – použití pojmu globální terorismus – zdroj vlastní

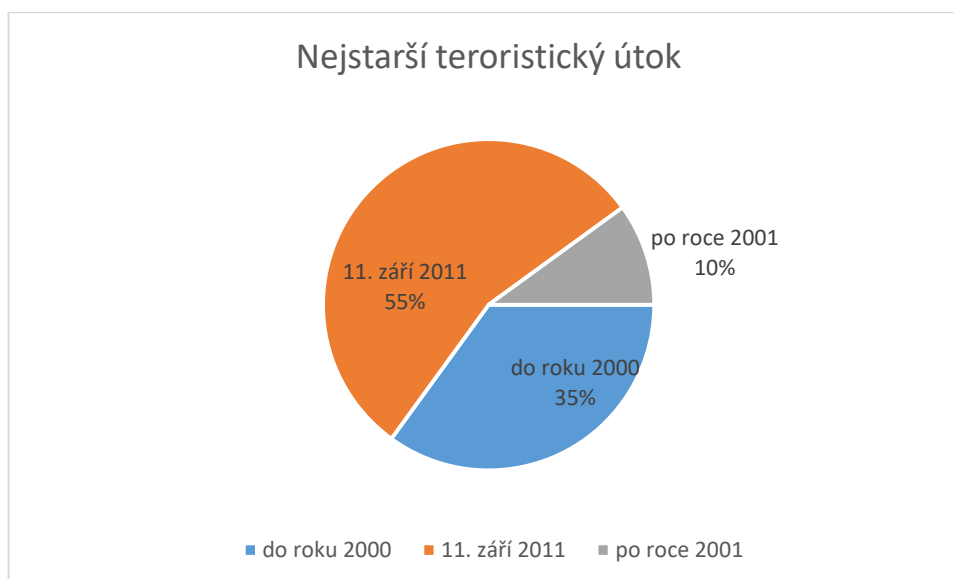
Interpretace grafu: V grafu je znázorněno, že 40% dotazovaných uvedlo, že globální terorismus se používá od 21. století. Další 20% dotazovaných uvedlo, že se používá od 19. - 20. století. Zbýlých 40% dotazovaných neví, od kdy se pojem globální terorismus používá, což může mít za následek, že nevědí, co vlastně globální terorismus znamená viz. Tabulka č. 4 a Graf č. 4.

V dotazníku byla respondentům položena **otázka č. 8**, na který nejstarší teroristický útok si vzpomenou. Mohli vybrat ze tří odpovědí: za první do roku 2000 (zde může být na mysli teroristický útok z roku 1985 – výbuch letadla Air India, kde přišlo o život 329 lidí), za druhé 11. září 2001 (s tímto datem je spojen teroristický útok na světové obchodní centrum v USA, při kterém přišlo o život 2977 lidí) a za třetí po roce 2001 (například Nigérie – rok 2009, kdy teroristická skupina svým prvním útokem zabila téměř 1500 lidí).

Tabulka č. 6 – nejstarší teroristický útok – zdroj vlastní

	Nejstarší teroristický útok		
	do roku 2000	11. září 2011	po roce 2001
počet respondentů	28	44	8
v %	35	55	10

Graf č. 6 – nejstarší teroristický útok – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Graf ukazuje, že respondenti za nejstarší teroristický útok považují útok na světové obchodní centrum 11. září 2001, celkem tuto možnost zvolilo 44 respondentů, což činí 55%. Další 35% respondentů si pamatuje na teroristické útoky, které se staly před rokem 2000, zbylých 10% za nejstarší teroristický útok považují útoky, jenž se stali až po roce 2001.

I.III.II. Bezpečnost a protiteroristická politika v ČR a EU

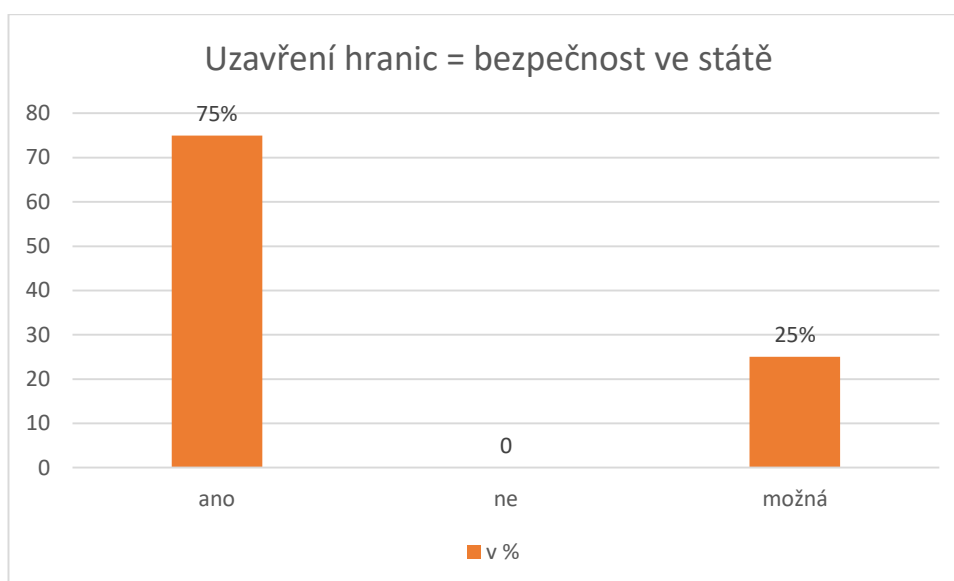
Tato část dotazníku je zaměřena na bezpečnostní situaci v České republice a také na protiteroristickou politiku České republiky a Evropské unie. Respondenti byli dotazováni, zda se domnívají, že uzavření hranic, může ovlivnit bezpečnost ve státě. Také na to, jestli jsou bezpečnostní složky dostatečně připraveny na boj proti terorismu a další.

Otázka č. 9 - Myslíte si, že uzavření hranic států může ovlivnit bezpečnost ve státě:

Tabulka č. 7 – uzavření hranic = bezpečnost ve státě – zdroj vlastní

	Uzavření hranic = bezpečnost ve státě		
	ano	ne	možná
počet respondentů	60	0	20
v %	75	0	25

Graf č. 7 – uzavření hranic = bezpečnost ve státě – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Graf znázorňuje, že 75% dotazovaných si myslí, že pokud by se hranice států uzavřely mělo by to vliv na bezpečnost ve státě. Zbýlých 25% respondentů si není zcela jistá tímto tvrzením.

V **otázce č. 10** bylo zkoumáno, zda někdo z dotazovaných zažil teroristický útok na vlastní kůži: zde se všichni dotazovaní shodli a zaškrtili možnost **NE**, což znamená, že z dotazovaných ještě nikdo nezažil teroristický útok.

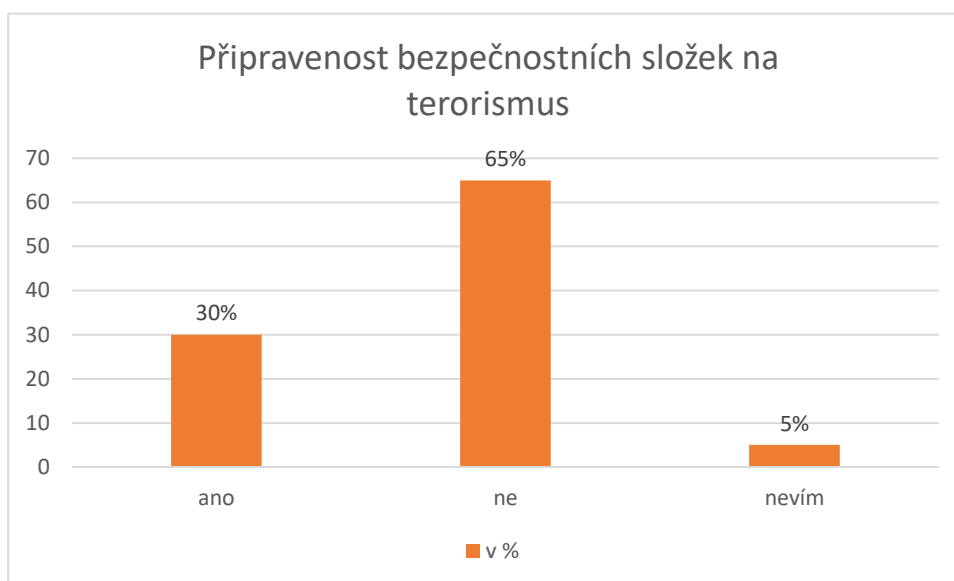
V **otázce č. 11**, respondenti odpovídali na otázku, zda je obava z teroristického útoku na území České republiky adekvátní: odpovědi na tuto otázku byly přibližně shodné. Ve 44 případech respondenti uvedli **ANO**, měli bychom se obávat teroristického útoku v České republice. Zbýlých 36 respondentů uvedlo, že **NE**.

Otázka č. 12 - Domníváte se, že jsou bezpečnostní složky státu dostatečně připraveny na boj proti terorismu:

Tabulka č. 8 – připravenost bezpečnostních složek na terorismus – zdroj vlastní

Připravenost bezpečnostních složek na terorismus			
	ano	ne	nevím
počet respondentů	24	52	4
v %	30	65	5

Graf č. 8 – připravenost bezpečnostních složek na terorismus – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Z grafu lze vyčíst, že 65% respondentů se domnívá, že bezpečnostní složky nejsou připraveny na boj s terorismem, ačkoliv sami respondenti, patří do těchto složek, do jejichž kompetence spadá problematika terorismu. Dalších 30% z nich si naopak myslí, že na boj s terorismem jsou bezpečnostní složky připraveny dobře. Zbýlých 5% neví.

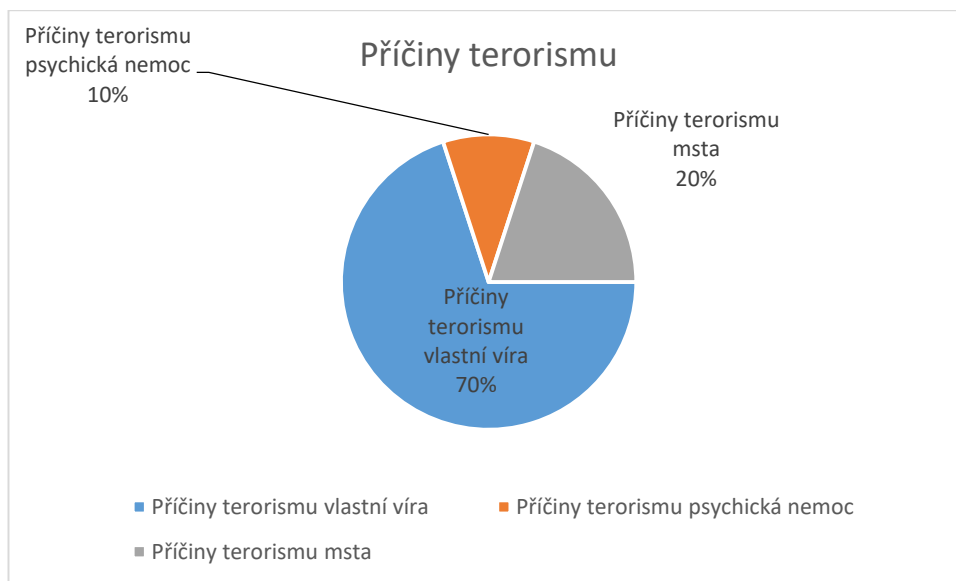
V **otázce č. 13** měli respondenti určit, kdo v poslední době stojí za teroristickými útoky. Na výběr měli ze tří kategorií. První kategorie byl islámský stát, neboli IS – jedná se o radikální sunnitskou džihádistskou organizaci. Druhá kategorie - strana kurdských pracujících – PKK. Třetí kategorie byla al-Kaida – jedná se o militantní islámskou organizaci. U této otázky nejvíce respondenti označovali islámský stát a to v 64 případech. Druhou nejčastější odpovědí byla al-Kaida s 12 označeními. Stranu kurdských pracujících – PKK si za svoji odpověď vybrali 4 respondenti.

Otázka č. 14 - Proč si myslíte, že dochází k teroristickým útokům:

Tabulka č. 9 – příčiny terorismu – zdroj vlastní

Příčiny terorismu			
	vlastní víra	psychická nemoc	msta
počet respondentů	56	8	16
v %	70	10	20

Graf č. 9 – příčiny terorismu – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Graf nám znázorňuje, že 70% dotazovaných si myslí, že pachatelé jsou ovlivněni svou vlastní vírou. Další 20% dotazovaných si myslí, že pachatel se za něco mstí. A zbylých 10% si myslí, že jedná z důvodu toho, že je psychicky nemocný.

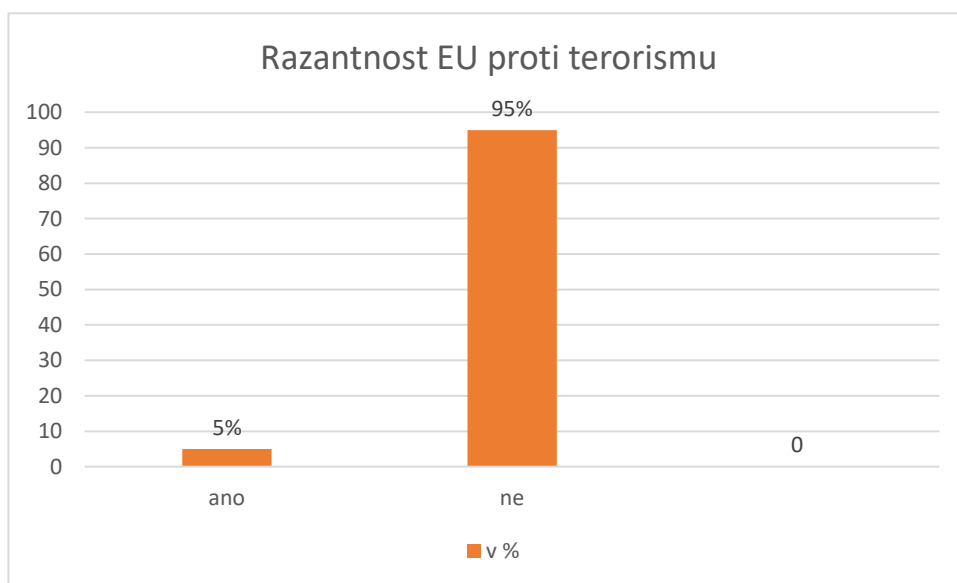
Otázka č. 15 byla zaměřena na osobu pachatele teroristického činu, zda jej častěji páchají muži anebo ženy. Respondenti se celkem shodli, že nejčastěji útoky páchají muži a to v 76 případech. Pouze ve 4 případech byla za osobu pachatele označena žena.

Otázka č. 16 - Domníváte se, že protiteroristická politika EU je dostatečně razantní:

Tabulka č. 10 – razantnost EU proti terorismu – zdroj vlastní

Razantnost EU proti terorismu		
	ano	ne
počet respondentů	4	76
v %	5	95

Graf č. 10 – razantnost EU proti terorismu – zdroj vlastní

Interpretace grafu: Z grafu lze vyčíst, že 95% respondentů označuje bezpečnostní politiku EU za nedostatečnou. Pouhých 5% respondentů si myslí, že je dostatečně razantní.

V otázce č. 17 byli respondenti dotazováni, zda by se mělo na protiteroristickou politiku našeho státu vynaložit více finančních prostředků: 60 respondentů uvedlo, že by se na protiteroristickou politiku mělo vynaložit více finančních prostředků. Naopak 20 respondentů uvedlo, že není potřeba více finančních prostředků.

I.IV. Shrnutí výsledku dotazníku

Závěrem dotazníkové šetření byli nashromážděné informace, ze kterých plyne, že dotazovaní lidé se nejčastěji o terorismu dozvídají z televize nebo internetu. Sami moc nevyhledávají literaturu, aby se mohli o terorismu dozvědět více.

Překvapilo mě, že většina z dotazovaných už někdy slyšela o globálním terorismu, ale pořád je část, která o globálním terorismu vlastně neslyšela. Tady je možné tvrzení, že vlastně přesně neznají pojem globálního terorismu. Toto se potvrdilo i u otázky odkdy se pojem globální terorismus používá. Více jak třetina dotazovaných správně označila 21. století, zbývající respondenti označili 19. - 20. století anebo vůbec nevěděli.

Respondenti jako nejstarší útok označili 11. září 2001, to mohlo být zapříčiněno tím, že tento útok je největší teroristický útok v dějinách a jeho medializace byla tak obrovská, že se každému vryl do paměti.

Z dotazníku vyplynulo, že většina dotazovaných si myslí, že uzavření hranic státu by ovlivnilo bezpečnost ve státě. Zde bych se pozastavil a zauvažoval, zda by opravdu uzavření hranic tak ovlivnilo bezpečnost ve státě. Vezmeme-li v potaz, že Amerika má uzavřené hranice a platí tam vízová povinnost a přece se tam stal největší teroristický útok v dějinách.

Výsledné informace z dotazníků u otázky, zda jsou bezpečnostní složky státu dostatečně připraveny na boj proti terorismu, byly velmi zajímavé. Jelikož respondenti byli z řad příslušníků PČR, konkrétně ze speciální pořádkové jednotky, do jejichž úkolů patří částečně i boj proti terorismu, v 65% uvedli, že bezpečnostní složky nejsou připraveny na boj proti terorismu. Zde si položíme otázku: Čím to, že bezpečnostní složky nejsou připraveny na boj s terorismem?

Protiteroristická politika EU není podle 95% respondentů dostatečně razantní. Toto mínění by mohlo být ovlivněno migrační problematikou, která nás poslední dobou provází a také následných teroristických útoků, které na území EU přibývá.

Nakonec bych se ještě pozastavil na financování protiteroristické politiky, zde si 60 respondentů myslí, že by bylo potřeba vynaložit více finančních prostředků. I to by mohlo být jedno z mnoha, co by se dalo udělat pro bezpečnější klima v České republice.